

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V., Józseftér 10.
hová minden küldemény
intézendő.

ZSIDÓ FELEKEZETI JELLEGŰ
POLITIKAI ÉS SZÉPIRODALMI KÖZLÖNY.
SZERKESZTI: SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:
Egész évre házhoz küldve . . . 8 ft
Fél évre 4 »
Negyedévre 2 »
Az »IFJUSÁG«-gal együtt
évente két forinttal drágább.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom:

Politikai közlöny. — Zsidó földmivesképzés. Irta: *Komáromi Sándor*. — A zsidó asszony jourja. Irta: *Gerő Ödön*. — A zsidóság ethikája. Ösmerteti: *Pápai Béla*. — A zsidó és a nő. (Dr. *Jellinek Adolf* könyvéből). — Magyarázatok az Ötkönyv szakaszaihoz. Irta: Dr. *Jordán Sándor*. — »A rabbinus, ki kigyót nyelt.« Irta: *Szabolcsi Miksa*. — A képviseleti tagok választása. — Hírek. — Hirdetések. A mellékleten: Gyöngyszemek a talmudból és midrasból. — Mózes (*Alfred de Vigny*) Fordította: *Szász Zoltán*. — A velencei kalmár. Irta: *Hoffmann Mór*. — Eszterka. (Szomorujáték.) Irta: Dr. *Phillipson Lajos*.

Naptár:

Vasárnap (1898. október 23.) 5659 *Marchesvan* hó 7-ike. Hétlő (első taanisz séni.) 8-ika. Kedd 9-ike. Szerda 10-ike. Csütörtök 11-ike. Péntek 12-ike. Szombat 13-ika. Hetiszidra: **Lech-Lecho**. (Mózes I. könyve 12., 13., 14., 15. 16. és 17. fejezetei). Haftora: »Lomo szómár Jáákóv uszdabér Jiszroél nisztero darki mé-Hassém« (Jezsaiás 40. fejezete 27. versétől a 41. fejezet 16. verséig.)

Politikai közlöny.

Az »Egyenlőség«, amint olvasóink több napilapból értesülhettek felőle, e hét során politikai lappá alakult át. Az átalakulástól azonban ne tessék megijedni, mert irányváltozást ez éppenséggel nem jelent a lap életében. Az »Egyenlőség« marad, a mi volt: a magyar zsidóság felekezeti, kulturális és humanitárius törekvéseinek magyar nemzeti alapon működő organuma. A változás csak a lap szintjét, nivóját illeti. Eddig ugyanis ha nagyobb, általános kérdésekről volt szó, avagy ha valamely kisebb közérdekű, habár felekezeti kérdést mélyebben meg akartunk világítani, mindig óvakodnunk kellett, hogy bele ne essünk a politizálás bünébe, ami, sajtótörvényünk szerint, formailag csak addig bün — amig nincs politikai kauczió. A politikai kauczió letételével és a politikai lappá történt alakulással már most fölszabadult a kezünk és minden felekezeti, kulturális, humanitárius kérdést törvényhozási- köz- sőt nemzetközi jogi vonatkozásaiban is minden feszélyezettség nélkül tárgyalhatunk. Természetes, hogy így az »Egyenlőség« politikai lap mivoltával olyan szabadságot nyert, melyet a felekezet és a felekezetközi élet bármely viszonylatában, ugy publikaczióiban mint fejtegetéseiben **belső becse** emelésére használhat föl. Ime új szabadságunkkal kétségtelenül élni is fogunk — ha szükségét látjuk, de visszaélni nem kívánunk vele, mert a lap eddigi jellegét nincs ok, miért megváltoztatnunk. Az pedig, hogy a politikai kauczió a lap **belső becse**nek emelésére nekünk a legtágabb teret nyújtja, ugy gon-

doljuk, csak erősítheti és gyarapíthatja azokat a kötelekeket, melyek olvasóinkat az »Egyenlőség«-hez fűzik.

Az »Egyenlőség« szerkesztősége.

Zsidó földmivesképzés.

A kérdés napirendre került és mécsét nem lehet tovább az ad hoc bizottság vékája alatt hagyni csöndes pislógásban. A kereskedelmi és földmívelési miniszternek már említett leirata, mely a magyar izr. kézmű- és földművelési egyesülettől a zsidó földmivesképzés hathatósabb fölkarolását sürgeti, meglíbbentette a pislakoló mécsét és egy kis friss levegő áradt a véka alá. A kérdés attól nagyobb lobot vetett s az egyesület vezető körei fölriadtak, föleszméltek a nagyobb világosságtól. Tudjuk, hogy ők maguk sem veszik zokon azt a külső beavatkozást, mert a kérdés megoldását nem elmúlsnak képzelik, hanem hatni képes életnek. Életnek, mi a földből szerzi erőt, hogy gyümölcsöket teremjen.

Az ad hoc bizottságnak is megvannak a maga tervei és aggodalmi. Túlon túl sok is a terv és az aggodalom; azért nehéz az elhatározás és az elhatározás gyümölcse: a cselekvés.

Hallottunk ezekből a tervekből egyet-mást és igyekszünk velük szembe nézni. Hadd csiholjon tüzet az aczél és kova.

Előterben leginkább az a terv áll, hogy a zsidó földmivesképzés megoldására a magyar izr. kézmű- és földmívelési egyesületnek *mintagazdaságot* kell létesítenie. A mintagazdasághoz föld kell és mívelésére emberanyag.

A föld megszerzésére kétféle javaslat is van. Az egyik tisztes multu, négy évtizedes s az egyesület egyik néhai elnökétől, Kern Jakabtól való. Eszerint részvénytársaság formájában kellene megszerezni a mintagazdasághoz szükséges telket. A másik, az újabb, melynek tervét az ad hoc bizottság vezetője, Löwy Mór vetette föl, a sokszorosan kipróbált felekezeti jótékonyásra támaszkodik s úgy számít, hogy mint fölvetője tette, akad még 19 hitfelünk, a ki 5—5000 frtot szán a felekezetinek tetsző, de valójában nemzeti akcióra.

Az emberanyagot, számot vetve a zsidó parasztgazdák hiányával, úgy gondolják a zsidó földművesképzéshez beszerezni, hogy a kézmű- és földművelési egyesületnek rendelkezésére álló egy 20.000 frtos alapítványból 4—5 parasztgazdaságot rendeznének be s szabad haszonélvezetét egyes, ma is földműves, felvidéki hitfelekre biznák, azzal a kötelezettséggel, hogy a hozzájuk tanulásra adandó zsidó fiukat gyakorlatilag képezzék ki a földművelésben. E parasztgazdaságokban később a mintagazdaságon már kiképzett földművesnövendékek volnának elhelyezhetők, a kik az előképzésről tovább gondoskodnának.

Az aggodalmak az itt ismertetett vállalkozás általános sikerére irányulnak, a mi természetes is; de részletkérdésekkel is foglalkoznak. Ezek közül nem utolsó az, hogy megfelelő élettársakat — mert a parasztgazdaságokban az asszonynak is nagy szerepe van — hol vesznek majd a kiképzett zsidó földművesnövendékek számára.

Mérlegre vetve az itt ismertetett terveket és fölgondolva a támadt és támasztható aggodalmakat, kellő megfontolással konstatálhatjuk, hogy a zsidó földművesképzéshez helytelen kiinduló pontokat választottak és tájékozatlanságból olyan nehézségeket idéztek föl, a melyek csakugyan hátráltathatják a zsidó földművesképzés kérdésének megoldását, sőt a mennyiben e nehézségek eloszlathatók s a megoldás elérhető volna, a működés további sikerét teszik kockára.

Kimagyarázzuk magunkat.

Mindenekelőtt *kezdetnek* nem kell mintagazdaság. A mintagazdaság csak a jövő ideális célja lehet. Nem kell pedig a mintagazdaság azért, mert azt ellátni, karban tartani felekezetünkhöz tartozó erővel *ma még* nem lehet. Sem administrálására, sem alsóbb rendű munkáinak ellátására ma zsidó hitű földművest eleget nem tudnánk összehozni. Mert ha vannak is zsidó gazdáink, ha vannak is zsidó gazdatisztjeink, az elméleti képzést — amire a gyakorlati mellett kétségtelenül nagy súly fektetendő — ellátni azok vagy nem tudnák, vagy nem vállalkoznának rája.

De jelentősebb érv a mintagazdaság ellen az, hogy a földművelésre képzendő zsidó ifjuság fizikai erejére és természetből való hajlandóságaira ma még nem bízhatunk gyakorlati mintagazdasági teendőket. Számot kell továbbá vetni avval is, hogy a mintagazdaság mint ilyen — maga is éghajlati befolyásoknak és a környezet hatásainak van kitéve; minél fogva, ha a kérdés pénz-

ügyi és szellemi része rendezve volna is — az alkalmas területszerzés dolgában merülnének föl olyan nehézségek, amelyek ismét jó időre kitolnák a kérdés megoldását.

Sokkal tetszetősebb valaminek látszik, hogy a kézmű- és földművelési egyesületnél rendelkezésre álló alapítvány terhére néhány parasztgazdaságot rendezzenek be előképzőül. Ezt a tervet azonban azért nem tudjuk helyeselni, mert először is nagyon jelentéktelen mennyiségű zsidó földműves növendéket részesíthetne előképzésben a 4—5 zsidó parasztgazdaság, másodsor pedig éppenséggel nem bizunk ezen zsidó parasztgazdaságok gyakorlati képzésének eredményeiben.

Az okszerű zsidó földművesképzésre nincs más mód, mint amit az összes kultur-államokban erre legalkalmasabb tényezőnek elfogadták: az *iskola*. A kérdés megoldásának sikere azonban azon mulik, hogy tekintetbe véve a figyelembe veendőket, az iskolának azt a fokát, azt a formáját és a nyújtandó képesítésnek ágait válasszuk ki, amelyek az elérendő célnak legjobban felelnek meg.

E tekintetben pedig világos a teendő. Mivel kellő előképzettségű, fizikai rátermettségű és lelki hajlandóságu anyagunk nincs és illet a tervezett parasztgazdaságok, — melyeknek értelmes vezetése fölül különben sem lehetnek valami megnyugtató nézeteink — nem képezhetnek: nyilvánvaló, hogy legegyszerűbb is ezt az alkalmas növendékanyagot kell megteremtünk. Szülői otthonokból illet nem remélhetünk; az ifjuságnak azt az anyagát kell tehát az akció keretébe vonnunk, amelyre kora gyermekiségétől fogva olyan külső és belső hatást gyakorolhatunk, hogy kitűzött céljaink elérése alkalmassá válják. Ezt földműves-nevelő intézet révén érhetjük el. A földműves-nevelő intézet legtermészetesebb tanulóanyaga az árvagyermek — fiuk, leányok — volnának. (Leányok azért, hogy majdan az alkalmas élettársakban se legyen hiány). De befogadandók lennének az intézetbe olyan szegény gyermekek is, kiket szülőjük földművelésre szán. A fölvetelnél csak a fizikai rátermettséget kellene megvizsgálni, hogy az intézetnek természetből fogva gyenge vagy beteg gyermekekkel ne kelljen bajlódni.

A földműves-nevelő intézet kezdettől fogva *szakmivelés*et nyújtana és pedig úgy, hogy a fősúlyt a gyakorlatira fektetné. Különben is úgy lehetne és úgy kellene a tananyagot beosztani, hogy az elméleti tudnivalók és a szellemi képzés általában téli időre maradjon, a mikor kevés a földműves munkája.

Az ilyen-földműves nevelő intézethez sem sok beruházás, sem sok föld nem kell. Az árva gyermekeket egyáltalán nem kell palotákban lakatni. A Tessedik Sámuel földműves iskolája a mult század végén 45 hold földön kezdte a munkát, Nagyszentmiklósi Nákó Kristóf kis mezőgazdasági iskolája 12 holddal beérte még a nyolczvanas évek elején is, a kolozsmonostori gazdasági tanintézet, pedig az állami, bérelt földeken dolgozik. Több állami földműves iskolának ma is alig 100 hold művelni való földje van. Mindez amellet bizonyít, hogy se részvénytársaság, se 100,000 fitnyi új adomány

nem kell egy egyszerű földműves iskolához. Azonfölül pedig a kormány támogatására is lehetne számítani, mert van rá praecedens. Az Istvánfelki földműves iskolára 12,000 forintot adott annak idején a kormány a föntartó magyar gazdasági egyesületnek.

Ha a kormánynak kell a zsidó földműves iskola, áldozzon ő is rája és tudjuk, hogy áldozik is szíve- en, mert a földművelési kormányzat programjában előkelő helye van a mezőgazdasági szakoktatásnak. Magyarországon ugyanis 1897-ben mindössze 24 különféle gazdasági tanintézet volt, míg az osztrák örökös tartományokban 97; a hiányt és aránytalanságot tehát magyar részről nyilvánvaló, hogy el akarják és el is kell osztatni.

Olyan természetű földműves iskola, minőt mi fontosabb kontempláltunk Magyarországon, de Ausztriában sincs; ellenben, mint előző cikkünkben megírtuk, van Svájcban, Franciaországban, Németországban és Oroszországban, hol több, hol kevesebb. Jutott-e valakinek eszébe, hogy ezeket az iskolákat tanulmányozni kellene, mielőtt egyáltalán hozzáfognánk a kérdés megoldásához? A mintagazdaságos, részvénytársaságos tervből azt lehet következtetni, hogy nem. Ez azonban olyan hiány, amit pótolni lehet és kell is hamarosan, ha másként nem, hát idevágó szakművekből.

Hogy a földműves képzésnek az a módja, melyet mi ajánlunk, ne lássék atéle Mahomed koporsójának, el kell még mondanunk egyetmást.

Más földműves iskolák, az alsóbb fokúak is, legalább 17 éves fiatal embereket fogadnak be növendékeikül. Így van ez a magyarországi 14 alsóbb fokú földműves iskolában is. Az a gazdasági nevelőintézet, amit mi ajánlunk, ellenben olyan iskola lenne, amelyben legfőlebb 16 éves korukig a növendékek *befejezhetnék* tanulásukat. Ez az eltérés azért mutatkozik, mert más az anyag, melyből a zsidó földműveseket és más a melyből az eddigi állami földműves iskolák növendékeit képezni lehet. A 14 magyar földműves iskolába 1897-ben járt 338 tanuló közül ugyanis 82% olyan szülők gyermeke volt, kik földműveléssel foglalkoztak. Zsidó gyermekeket földműves képzésre még egy század múlva sem lehet ilyen arányban földműves szülőktől szerezni. Világos tehát, hogy a zsidó földműves-képzést másutt, mint a legzsengőbb gyermekkoránál, ma még nem lehet kezdeni.

Ha már most a zsidó földműves-képzést a legzsengőbb gyermekkoruaknál kezdjük, kétségtelen, hogy legalább is 10 év kell, míg a kiképzetteket annyira mennyire a maguk szárnyára lehet bocsátani. A tíz évi képzés látszólag igen nagy terhekkal jár s első tekintetre arra enged következtetni, hogy nagyon kicsinyke lehet azon növendékek száma, kiket ily módon az izr. kézmű- és földművelési egyesület a földművelésre kiképezthet.

Ha a kérdésnek jobban a fenekére tekintünk, menten eloszlik ez az aggodalom. A zsidó földműves-nevelő először is vidéken volna. Másodsor a céljaira szolgáló földterületek okvetlenül értékesíthetők úgy, hogy a növendékek élelmezése kikerüljön belőle. Harmadsor a növen-

dékek a meghonosítandó házi ipari munkákkal — a kezdő egy-két évet leszámítva — ruházatukra valót is megkereshetnének. Negyedszer az árvaházakból átveendő növendékek után az árvaházak fizethetnének megközeleltőleg akkora összegeket az ellátásért, amekkora összegbe egy-egy árva házi kezelése különben is kerülné. Árvákat pedig adhatna a pesti árvaházakon kívül az aradi, a szegedi és a pécsi zsidó árvaház.

Ilyenformán az intézet föntartására szükséges költségek csak a tanerők s a segédszemélyzet fizetésére, esetleg a bérelt földek bérösszegére is redukálódna, amiből tehát kitetszik, hogy a föntartás költségei éppenséggel nem akadályozzák meg a kézmű- és földművelési egyesületet abban, hogy amennyi növendékre tervezi a földművesképző telepet, annyit ott mindenkor el is helyezhesen, el is tarthasson.

Egy másik lényeges kérdés még az, hogy hát a nehezebb földműves munkákat, melyek végzésére a 16 éven innen levő ifjuság nem képes, hogyan akarjuk éppen 16 éves korig elsajáttítani? Erre is megfelelünk. Már előző cikkünkben jeleztük és mostani közleményünk elejéből is következtethető, hogy mi *nem teljes* földműves iskolának, hanem *csak szakiskolának* képzeljük a zsidó földműves-nevelő intézetet. Ilyenben legszegényebb Magyarország. Még Ausztriában is volt 1897-ben 10 tejjgazdasági és háztartási, 17 gyümölcs- szőlő-, kert-, len- és komlótermelő, továbbá 2 sörfőző és 2 szeszfőző iskola. Nekünk magyaroknak összevissza egy tejjgazdasági, egy kertészképző és most végre egy szeszfőző szakiskolánk is lesz. Tagadhatlan tehát, hogy az izr. kézmű- és földművelési egyesület földműves-nevelő iskolája mint gazdasági szakiskola — *házagpótló* is lenne. A zsidó gazdasági szakiskolát pedig úgy képzeljük, hogy ott mindazon gazdasági ágak volnának mívelendők és tanítandók, melyek az országban legelhanyagoltabbak, de legszükségesebbek. Eme gazdasági ágak azok, melyek feldolgozatlanul fogyasztható *élelmi szerekekkel* látják el a piacokat. Ezen gazdasági ágakat hasznothajtóan művelni csak bizonyos fokú kereskedelmi érzékkel és ismeretekkel lehet és éppen erre legalkalmasabb anyag lesz a zsidó ifjuság.

Az ilyen gazdasági ágak míveléséhez nem kell nagy terület, nem kell nagy befektetés és az ezekben kitanult zsidó ifjuság könnyen szerezhet majd magának existenciát. Csak addig kell majd segíteni, míg a katona sorig jut. Erre a négy-öt évre *közös termelésre* kell összefogni a földműves-nevelő iskolát *végzett* növendékeket. Ehhez használják föl az izr. kézmű- és földművelési egyesületnél rendelkezésre álló 20,000 frtos alapítványt. A közös termelés idején, kellő irányítás és vezetés mellett, megtakaríthatnak a végzett növendékek annyit, hogy hozzáláthatnak az önállósításhoz a *saját erejükből*.

A zsidó földműves-képzés kérdése így mindenképpen egyszerűen, a viszonyoknak legjobban megfelelően és olyan formán volna megoldva, hogy azon azután tovább lehetne építeni az általános és szorosán vett földműves-, vagyis inkább »paraszt«-képzésig. **Komáromi Sándor.**

A zsidó asszony jourja.

Igazán zsidó ünnep-e a jour? A vidéken sok helyütt annak tartják. Talán a szombat új változatának, valami új ritusu zsidó felekezet hetedik napjának. Mert hiszen csakis ott tartják meg, ahol a szombat csendjét fölvaltotta a hétköznapi zaja. Azok, akik hat napig pihennek, a hetedik nap egybegyűlnek, akár csak régen azok, akiket a hetedik nap megváltott a hat nap kinkeserves munkájától és gyötrelmétől. Mi lehetne tehát a jour egyéb zsidó ünnepnél? És a fővárosban is azt tudakolja a gunyolódó jókedvű, hogy mért lett zsidó intézménynek a jour? Mért gondol az ember rögtön zsidó asszony szalonjára, ha jout emlegetnek, amikor annyi sok másfelekezetű házasságnak is megvan a maga »szabott napja«?

Talán azért, mert a zsidó asszony nagyon hangosan talált örülni a maga jourjának, akár csak a gyerek az új játéknak és az ujjongása messzire elhallatszott. Mert a zsidó asszony szalonja új dolog, neki is az, másoknak még újabb. A régebbi zsidó háznak csak családi szobái voltak, és valamennyiben csak laktak. A régebbi zsidó házban az emberek a világ előtt félre vonultak; meghúzódtak benne egy kis nyugodalmas pihenőre. A szalonnas ház nem a meghúzódtók háza, hanem a kifelé tekintők. A családi szoba ajtaját a zsidó becsukta maga után, s azt mondotta, hogy hála istennek odahaza vagyok, a szalonnas ajtaján bejöhöt a nagy világ. Be is van invitálva a belépésre. Ma talán nincs is rá szüksége a zsidónak, hogy az otthon ajtaját magára zárja, s a zsidó asszony már bátran kijárhat a világba, amelynek ragyogó színei reáesnek, s amelynek ő is szint tud már adni. A modern zsidó intelligencia a szalont a butorokon kívül már egyébvel is, hangulattal is, szellemmel is meg tudja tölteni. Csak az a hangosság ne hallatszanék belőle. Az az ujjongó dicsekedő öröm, hogy ime megnyílt nemcsak számunkra a szalon, hanem a mi szalonunk is. A szalon csak is akkor szalon, ha magától értetődik. Ha csak van, és nem konstatálják róla folyvást, hogy van. Vajjon meddig örül a gyermek, a zsidó asszony, olyan ujjongva a játéknak? Mert amíg ezt az ujjongó zajongást hallják, első sorban a dicsekvést hallják ki belőle. A dicsekvésre pedig nem csak a gyűlölség, hanem a jó ízlés is haragosan tekint.

Az a sok jour igazán úgy hat az emberre, mint ha amolyan dicsekedésféle volna. Nem is a jó módnak, hanem a jobb módnak azon való dicsekedése, hogy — teheti. Ugyanazt teheti, amit mások tesznek. Azok, akiket rangjuk, a szellemi életük, a társaságuk a szalonba visz, vagy akikkel szalont nyitnat. Teheti ő is, hogy szalont rendez be magának. Pedig a szalon nemcsak különösebben butorozott szoba. A szalon olyan mint valami bübájos csarnok, amelynek faltükeiben torzalakká lesz az, aki nem odavaló. Milyen sok az olyan asszony, aki a családi szobában megható jóságos alak, kint a szalonban pedig csak figura! Mért megy ki a torzító csarnokba, ahol az udvariasság is mosolyog rajta, a guny pedig hangosan kikaczagja?

Ne tegye meg a zsidóasszony mindazt, amit megtehet. Inkább azt tegye meg mind, a mit kell megtennie. Azt a nagy föladatot, amelyet a megváltozott viszonyok reá róttak, törekedjék teljesíteni. A régi zsidó asszony a háza királynéja volt, de a kormányzó a férfi volt. A gyerekeket csak gondozta, de a nevelésük nem az ő dolga volt. A férfiak, nem is maguk, hanem csak az életük példájával nevelik a zsidó gyereket. Ma a zsidó asszony a háza kormányzója is, s a gyermek lelkületében is ő kertészkedik. Mert a modern élet így változtatta meg a régi élet körülményeit. Ugy-e hogy sok a föladata a családi szobában, amelybe beárad a nyitott ajtón a szalon-szoba illata és behangzik a lár-mája? A jour, ez a nagy utánzás, ez az új játékon való hangos öröm, ez a többnyire értelmetlen, költséges és komikus szokás micsoda szép intézménynek lehetne, ha inkább a családi szoba hangulata terjedne el a szalonjában. A Grachusok anyjához is jártak látogatók, az ő jourjain mégis az anyai büszkeség és gondosság uralkodott. Ha azok a jourok, amelyekről elmaradt a szellem, alkalmat adnának az érzésnek, hogy vetekedjék, szövetkezzék, tanácskozzék, mennyi jó dolog kerülné ki belőlük! Ha a gyermeknevelés nagy föladatait és az észszerű, viszonyokhoz alkalmazkodó családi kormányzás kérdéseit beszélnek meg benne azok, a kiknek e kérdésekkel foglalkozni módjukban van, egyebekkel foglalkozni pedig tehetőségükben nincs, milyen czélszerű kis összejövetellel lehetne a jour. Ha az okos beszéd egyszerűsége helyet kaphatna ott, ahol a léha fecsegés terpeszkedik. De persze ekkor a jour már nem jour, hanem csak látogatás. Hiszen tulajdonképen ma sem egyéb, de az emberek azt hiszik, hogy nem vizitbe mentek, ha a szalon szobában megszabott napon ülnek, teáznak és beszélgetnek. Hiszén azért ülnek, teáznak és beszélgetnek, hogy a szalon szobában megszabott napon jour legyen. A journak formái vannak, és be kell őket tartani. Hogy pedig betarthassák őket, utánozzák őket. Milyen kár, hogy a jóra való zsidóasszonynak és társaságának ugyanaz a szerepe jut, mint a négereknek azokon a híres színes gúnyképeken, melyeken a yankee olyan nagyokat tud kaczagni! Jóságos asszonyaink, ne nevetessétek ki magatokat, mikor ti magatok is nevetethetnétek. Jóízűet a magatok jóízű társaságában. A házatokban, a vizit-szobában. Csak be kell csuknotok a szalont a maga gonosz fal-tükeivel. A kávéház és a jour között gyönyörűséges ut vezet a családi körbe. Mért hogy az egyik asszony a kávéház kirakatos tükror üvege mögé ül, s a másik a szalon torzító tükrei közé megy? Az is, ez is figurának. Az is, ez is típusnak, amelyhez olyan könnyen hozzá ragasztódik a »zsidó« epitheton.

A jour a szalon népeinek találkozója. Sok közölttetek az, akit e közé a nép közé sorol a szelleme és az állása. Jól megállják a helyüket. Hanem azok, akiknek a jourjain ma még csak mosolyognak, holnap talán már bosszankodnak, jobban teszik, ha nem állanak modellnek a fotográfózó yankee elé, mikor ez torzkepeket csinál a mindent utánzó négerről. **Gerő Ödön.**

A zsidóság etikája.

Furesább és egyuttal szomorubb példája kevés van az emberi bornírságnak, mint az a közhiedelem, mely a zsidó erkölcsanról élt és uralkodott, sőt sok helyen ma is él és uralkodik. Ime, időtlen idők óta nyitva állnak a szent könyvek, a zsidó morál eme forrásai, benők a legmagasztosabb és legtisztább erkölcsi elvek, a zsidó morál eme tételei és a népek mégis azt vallották, hogy a zsidó ethika ellentétje az erkölcs igazi törvényeinek. Azokat a tételeket, melyek a szentírás erkölcsi elveit foglalják magukban, világalomra proklamálták; de azokat a hívőket, akik ezeket a tételeket a világba hozták, kitagadták a tulajdonukból. Miután kifosztották a zsidót jogaiból, megtagadták tőle etikáját is. Magas erkölcsana helyére más és nemtelen tételeket imputáltak neki.

Egykor a talmud volt a bünbak, melynek mindezt lehetővé kellett tennie, később más forrásokat kerestek. Jobbadán Schopenhauer után indultak, akit megfogott a buddhizmus varázslata és aki semminek sem volt oly ellensége, mint a judaizmusnak. Könyveiben lépten-nyomon megnyilatkozik a zsidó felfogás iránt való gyűlölete. Ő, aki a pessimizmus jegyében oktatta a világot, ellenséges princípiumot látott a zsidó-ágban, melynek tanításai az optimizmus kifejezéseinek tűntek fel előtte. És mert Schopenhauer előtt mindaz, amiben optimista felfogás nyilatkozik meg, egyjelentésű volt a közönséggel, az alacsonyrendűvel, a durvasággal és az érték nélkül való hétköznapiasággal, megvetette ő a zsidó morált is, melyről en bloc föltételezte, hogy az optimista felfogás gyümölcse. A kereszténységben is gyűlölte mindazt, amit zsidó eredetre tudott visszavezetni és csak annak kegyelmezett, amiben — helyesen vagy helytelenül-e ez más kérdés — buddhista tanok befolyását látta.

Nagyjában és a jelen viszonyokat tekintve ez a kettős eredete a zsidó morál ellen való elfogultságnak, a zsidó erkölcsan elítélésének. Azok részéről, akik nem is a talmud meghamisított elveivel állanak elő, a tudatlanságból táplálkozik; az intelligens osztályok, az u. n. gondolkodók pedig többé-kevésbé a Schopenhauertől töltött szemüvegen nézik és bírálják a zsidó etikát. Mindkét félen sok okulást találhatnak és az igazságos megismerésben megújodhatnak azok, akik átforgatják Lazarus Móricz új könyvét: *A zsidóság etikáját*.* Herbert kitűnő tanítványa, a jelenkori német philosophusok egyik legkiválóbb mestere, akinek a *Lélek életéről* írott munkája a bölcsészeti művek klasszikusai közé tartozik és aki nagyhirű barátjával: Steinhallal alapítója és utmutató művelője a *néppszichológiá*-nak, ezzel a munkával nemcsak értékesen gyarapította műveinek sorozatát, de egyben igazi erkölcsi cselekedetet is művelt. A héber irodalom bámulatos ismeretével, a kritikai érvelés meggyőző erejével és az emelkedett gondolkodás ragyogó szellemével olyan művet írt, mely nemcsak, hogy hű tükre a zsidó erkölcsi törvényeknek; de egyszersmind kiválóan alkalmas, hogy szétoszlassa a meggyökeredett tévhiteket. Akik a tudatlanságban vannak, bő felvilágosítást meríthetnek belőle, akik pedig Schopenhauer után az áltudás tételeivel támadnak, megtalálják benne a frankfurti philosophus felszeg következtetéseinek a refutációját.

Mert ime, Schopenhauer gyönyörű morális elveket hirdetett, a legszembeket, melyeket ember törvényül szabhat embertársai elé; de nagy igazságtalanságot követett

* Prof. dr. Lazarus: „*Die Ethik des Judenthums*“. Frankfurt a. M. 1898. J. Kaufmann.

el, mikor a zsidó etikát úgy tüntette fel, mint eme princípiumok tagadását. Az igazi erkölcsiség mindenütt ugyanaz és lényegüket tekintve, nem különböznek a zsidó ethika tételei sem Schopenhauer erkölcsanától. A zsidó ethika is az altruizmusban gyökeredzik és ha Schopenhauer az »élethez való akarat tagadásá«-ról beszél, ez tulajdonképp egyértelmű az önzésnek ama hátraszorításával, melyet Mózes úgy fejez ki, hogy: Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat. És ha Schopenhauer nem ismer más jutalmat a jó cselekedetért, mint az öntudat meglegedését; a zsidó ethika előtt is önczél az erkölcsi tett. A zsidó ethika nem kevésbé szigoruan parancsolja a morális cselekvényt, mint a Kant kategorikus imperativusa...

Lazarus könyvének a legfényesebb részletei közé tartoznak azok a lapok, a melyekben ezt kifejti. Éles elemzéssel teszi világossá, hogy a zsidó ethika ebben a tekintetben oly magasan áll, hogy nagyszerű emelkedettségére nézve nem enged egy más erkölcsannak sem.

Mert igaz ugyan, hogy látszólag minden erkölcsi parancs a jutalom ígéréssel van összekapcsolva és az egész erkölcsan az istenség eszméjén nyugszik, az Ur parancsaiból van levezetve; de a jutalom ígérete — tanítja a rabbinikus irodalm — csak mintegy pedagógiai eszköz, az isteni parancs pedig a zsidó vallás szigoruan theokratikus jelleméből következik. Ám azért — írja Lazarus — az erkölcsi elv nem amiatt törvény, mert Isten parancsolta, hanem az isteni parancs amiatt endelte törvényt, mert erkölcsi elv. Igazi, mélyen járó philosophusi elméről tesz újból tanubizonyosságot Lazarus, mikor a következőkben ezt a tételt még így mélyíti ki: A zsidó erkölcsan főelve az Isten, mint a Jó eszméjének ősforrása és ősképe, tehát mint az erkölcsiség személyesített és reálisált, vagy inkább: reális eszméje. Más szóval: az erkölcsi törvény magából az erkölcsiség eszméjéből van levezetve, vagyis Isten eszméje nem annyira ellenőrző elv a zsidó etikájában, hanem az erkölcsiség kútfeje... Nem akarunk tovább haladni azoknak a finom analysiseknek a fonalán, melyet Lazarus messzebb fejt. Az okoskodás ereje itt sokat veszítene a hely parancsolta komprimálással; a főtételt kihámoztuk és a többiről csak annyit, hogy lehetetlen ezeket a fejtegetéseket az elme erejének örvendező bámulata nélkül olvasni.

Csak egy dolgra akarunk még kitérni. Lazarus művének folyamán általános jellemzését adja a zsidó vallásnak. Ezuttal leginkább az a fejtegetése érdekel bennünket, melyben a zsidó vallásnak univerzális jelleme mellett kardoskodik. Ismerete, hogy Renan ezt sohasem akarta belátni és egy híres beszédében a zsidó vallást középre állította a nemzeti és univerzális vallások közé.

Lazarus ezzel szemben kimutatja, hogy igenis, a zsidó vallás egyetemes vallás. Három egységet foglal magában — írja — a zsidó vallás: az Isten, a természet és az emberiség egységét. A zsidó vallás csak egy Istent ismer; a természetet is egynek tudja, mert nem különböző istenek, hanem egy és ugyanazon teremtő művének mondja az egészet és végül — minden vallások között először — hirdeti az emberiségnek egységét. A zsidó vallás szerint minden ember Isten képmására teremtett és az emberiség egy őstől származik. Lehetetlen szebben kifejezni az emberek testvériségét, amely egy a nemzeti különbségeket, mint a rangbeli választásokat nem engedi merev tiltakozásul a közös érzések ellen. Lazarus a szent könyvekből vett számos idézettel mutatja meg, mennyire idegen a kasztszellem a zsidó vallástól és a zsidó etikától és mennyire nem döntök a

nemzetbeli különbségek. »Ne vesd meg az egyiptomit — így szól az Irás — mert egykor mint idegen az országában éltél és ne vesd meg az edomitát, mert ő testvéred... « Ha ez nem egyetemes vallás, akkor semmi sem az!

Mindez nem annyira ismertetése Lazarus könyvének, mint inkább csak néhány foszlány gazdag tartalmából. Ezt, a tartalmat egy cikk keretében bajos volna kimeríteni, de nem is akarjuk ezt. Inkább csak az érdeklődést akartuk fölkelteni Lazarus munkája iránt, melynél — a zsidó-kérdést tekintve — becsesebb és érdekesebb munka aligha jelent meg az utóbbi években és a melynél érdekesebb és nemesebb könyvvel az agg szerző nem koronázhatta volna meg munkásságát. *Pápai Béla.*

A zsidó és a nő.

Dr. Jellinek Adolfnak »A zsidó európai közmondásokban« című könyvéből.

A zsidó törzs női elemét rendkívül pregnansan jelöli a német példaszó, midőn így szól:

»*Jud und Weib* Zsidó és nő
Sind ein Leib«. Egyre menő.

Mikor a zsidó törzsről írt tanulmányomban (Bécs 1869) a zsidó törzs nőies természetének külön fejezetet szenteltem, még nem ismertem ezt a német példaszót, mely a lehető legkurtább módon mutatja be a zsidó karakternek egyik legfontosabb néprajzi oldalát. A ki a zsidót megérteni, őt helyesen és igazságosan méltatni, előítélet és előszeretet nélkül megítélni és a természetében rejlő némely ellenmondást megoldani akarja: annak a női psychét kell tanulmányoznia. A nővel való összehasonlítás folytán tulajdonságai és sajátosságai helyes világításba kerülnek, nyilvánvalókká, érthetőkké válnak. Mindenesetre figyelembe veendő, hogy vannak törzsek, melyekben a férfias, energikus, teremtő, munkarakész, de a nyers, vad és romboló elem is inkább nyilvánul és munkálkodik és viszont akadnak mások, melyekben a nőnek gyöngéd, változékony, kiszámíthatlan, legalányibb, fogékony, szenvedő, fény és pompakedvelő lénye jut felszínre.* Egész sereg előnyt és gyöngét sorolhatnék fel, melyek a zsidóban és nőben közösek; hanem beérem én néhány összevágó tulajdonságuk kiemelésével.

Bevezetőül ime valami általánosságban.

La Bruyère, a nagy francia megfigyelő és emberismerő úgy nyilatkozik a nőről, hogy vagy jobb, vagy rosszabb a férfunál. (Les femmes sont extrêmes; elles sont meilleures ou pires que les hommes); a midras, mely nem egy lekiatyanál udvariasabb és előzékenyebb a nővel szemben, az 59-ik zsoltárhoz szóról-szóra ezen megjegyzést fűzi: Isa raá én szof le-raatá; isa tóba én szof letobatá, vagyis végtelen a gonosz asszony gonoszsága és végtelen a jó asszony jósága, Heine Henrik pedig így nyilatkozik: A zsidók ha jók, jobbak, ha rosszak, rosszabbak a keresztényeknél. Valóban nincs is olyan lény, mely a jóságnak, gyengédségnek, engedékenységek és jószívűségnek legszebb eszményképét úgy meg tudná valószínűsíteni és testesíteni, mint a jóságos, gyöngéd, jószívű asszony. A legtisztább, legteljesebb típusa ő azon odaadó, önfeláldozó szeretetnek, melyet a vallás dicsőít és annak képviselői lelkesült szavakban istenitének. De a ki ellen az asszony gonoszságával fordul, jaj annak. Az irigység, a kegyetlenség, a gyűlölet, a harag, a bosszúság furiává teszik, ki megtántoríthatlan, kérlelhetetlen, engesztelődésre nem hajló. Sokszor ugyancsak meggyűlik a

* Proudhon azt mondja a »De la Justice« című munkájában (III. 379): »On a dit que l'esprit avait sa dualité sexuelle. son élément masculin et son élément féminin«. Mondják, hogy a szellemnek kettős megnyilatkozása van, férfi eleme és női eleme.

baja egy parlamentnek is, ha valamelyik miniszterét meg akarja buktatni, de a gonosz asszony, ha befolyásos politikai állásról van szó, nem nyugszik, megmozdít eget és földet, míg így gyűlöletének embere le nem fordul a magas állásról, melyet az államban betölt.

Ugyanez áll a zsidó törzsről. A nemes, tisztaszívű, fenkölt szellemű, gyöngéd természetű zsidó, kit áthat az igaz jóság, áldozatkész szeretet, gyöngéd szellem, az elképzelhető legjobb ember; zajtalanul gyakorolja a jó, mintha másképp nem is cselekedhetnék, az embereket a legrózsásabb szemüvegen át nézi, elnézi gyöngéiket és békülékeny a lehető legnagyobb önmegtartóztatásig — *egyszóval* képviseli a nőt a férfi megtestesítésében. Így Jézus, a zsidó törzsnek en e világtörténeti jelentőségű fia, az evangélium rajza szerint inkább nőies alak, telisteli oly előnnyel és erénnyel, melyek az eszményi jó nőknek ékességeit képezik.

De — ismétlem — jaj, annak, akit a gonosz zsidó szemelt ki áldozatul! Üldözi tomboló gyűlölettel, megközelíthetlen minden kísértéssel szemben, mely őt engedékenységre akarná hajlítani, önfeljűen, durcásan, szívósan csüng haragján, melyet a gonoszság és kitanultság minden eszközzel igyekszik kielégíteni.

A zsidó községek nincsenek ilyen minta példányok hiányában, melyek az aljas és elvetemedett zsidóknak ezen fajtáját szomorúan illusztrálják.

A zsidó és a nő közt való hasonlóságnak egy másik momentumát Rosseau-nak e szavával mondom meg: A nőben több a szellem, a férfiban több a zseni; a zsidók közt elég sűrűn akadunk szellemes és élces férfiakra, míg ellenben évezredek által csak kevés zsenit tudtak produkálni.

Egy harmadik momentum, mely a zsidót és a nőt párhuzamba állítanunk jogosít, alanyi-águnk, vagyis azon jellemvonásunk, hogy a külső befolyásoknak nem igen nyitunk tért; nem engedjük, hogy ránk feltétlenül has-sanak, sőt inkább a saját eniünk, vagy a szabadon működő alany szempontjából tekintjük azokat. bánunk el velük és alakítjuk át őket.

Két sajátossággal, melyek a zsidót és nőt jellemzik, nyilvánvalóvá teszem ezt.

Mind a kettőből hiányzik a szigorú, kérlelhetetlen törvényesség iránt való érzék. A ki érintkezik velük, tudja, hogy nem igen hajtanak a törvény merev paragrafusaira. Minden néven nevezendő törvényes elzárkózásból ki levén vetve, újra meg újra azon fáradoznak, hogy a törvénykönyv sánczeit, melyek útjukban állanak, rohammal megvegyék. »Éppenséggel lehetetlen« — »mégis talán« — »az én kedvemért« — »hiszen ha ön akarná« — »látja, N. N. urnak ezt megengedte« — »tegyen ezuttal kivételt« — ezen és hasonló szólásmódok, az ő feyvereik, melyekkel szívósan és fáradhatatlanul élnek újra meg újra, hogy az ember szinte kétségbe eshetnének miattuk.

Végül egyik sem tűnik ki a nagyok udvariasságában, t. i. a *pontosságban*, mivelhogy nagyon is alanyi természetűek ahoz, hogy valami rajtuk kívül álló rendhez szabják magukat. Mindkettőben sűrűen csalatkozik minden várakozás. Az asszonyok pontatlanságáról, ha meghatározott időről vagy megállapodásról van szó, egyet-mást tudnak a férfiak, a zsidók pontatlanságáról pedig a hitszónokok és községi előljárók mesélhetnek. Nemcsak pénzre vonatkozólag igaz ez a német közmondás: »Wenn ein Jude Geld zu empfangen hat, kommt er immer eine Stunde zu früh; wenn er bringen soll, wenigstens eine zu spät«. (Ha a zsidónak pénzt kell kapnia, órányival korábban jön mindig, de ha hoznia kell, legalább egy órányival megkésik), hanem sok más dologban is ráút a

zsidó és ennelfogva az asszony is a mai női órákra, melyek vagy mindig sietnek, vagy mindig késnek.

Hanem hát elég ennyi a jóból.

A világnak mizériáival, bármely nemzetbeli és vallásu legtöbb ember rosszaságával csak két jelenség békíthet meg bennünket: *A nemes anyjai szív és az igazi zsidó szív.*

Magyarázatok az Ötkönyv hetiszakaszaihoz.

Lech-Lecha.

III.

A honszeretet fokozatai

Genezis 12, I. »És mondta az Örökkévaló Ábramnak: Menj el országodból, szülőhelyedről és atyád házából azon országba, melyet én neked mutatok.«

Első pillanatra bizonyára mindenkinek föltűnik ez a helytelennek látszó sorrend, mert hiszen ha valaki hazájából távozik, legelőször a szülői házat, aztán a szülővárost, aztán az országot hagyja el; itten pedig megfordított sorrendben áll: *országodból, szülőhelyedről és atyád házából.* Miért?

Én a legegyszerűbbnek és legtermészetesebbnek tartom a következő magyarázatot:

A honszeretnek is megvannak a maga fokozatai. A tágabb értelemben vett és közhasználatban lévő »haza« szó rendesen egész országot foglal magában. Ezt természetesen minden hazafi szereti. De még a legnagyobb hazafinak is van egy szűkebb hazája, a mely iránt különös előszeretettel viseltetik: *szülővárosa*, melyben gyermekéveit élte, ebben pedig legszűkebb hazája: a *szülői ház*. Már most, igaz ugyan, hogy midőn egyszerű elutazásról van szó, midőn külföldre utazunk, előbb a szülői házat, utána a várost és legvégül az országot hagyjuk el; de époly igaz, hogy a kinek az a szomorú sors jutott osztályrészül, hogy hazájáról örökre lemondjon, *midőn a teljes és végleges szakításról* van szó, akkor kétségtelenül a megfordított sorrend áll be: *legkésőbb és legnehezebben felejtheti* azt, a mitől legelőbb szakadt el, a *szülői házat*.

Igy sóhajt föl a leghazafiasabb költőnk, Petőfi is:

Kis lak áll a nagy Duna mentében,
Oh, mi drága e kis lakocska nékem!
Könnyben uszik két szemem pillája
Valahányszor emlékszem reája.«

Ezt a különbséget — az egyszerű távozás és a végleges elválás közt — akarja a mi szövegünk markáns módon kifejezni.

Ábrahámnak tudvalevőleg bálványimádó otthoni környezetével véglegesen szakítania kellett és onnan véglegesen távoznia; — nézetem szerint a »Lech-Léoha« kifejezés, a melybe Rasi és más kommentátorok különféle mellékértelmeket magyaráznak bele, a *végleges* eltávozást jelenti; mint »haggesem chalaf halach ló« teljes elmulasztást jelent, — azért használja szövegünk ezt a sorrendet: hogy Ábrahám eltávolodjék *országából, szülőhelyéről és szülőházából.*

Dr. Jordán Sándor,
fogarasi megyés főrabbi.

Weisz Jakab dr., a tudós esztergomi főrabbitól kapjuk a következő sorokat:

Igen tisztelt Szerkesztő barátom!

Becses lapjának 39. számában a *Jordán* fogarasi főrabbi urtól idézett és szellemesen magyarázott talmudhelyre (Szota I. a) vonatkozólag azt vélem, hogy az igazi értelmét csak akkor kapjuk meg, ha az említett helyet teljességében, az utána való kérdés és felelettel együtt méltatjuk. A talmud ugyanis azt kérdezi R. Lakisra, hisz az ő mondása ellenkezik Rábnak egy másik, ezen ügybe belevágó állításával, mely szerint már az ember születése előtt meghatározatik az égben, hogy ki kit kap feleségül, a mikor még érdemről szó sem lehet? Erre az a felelet, hogy Ráb mondása az elsőt, míg R. Lakisé a második házasságra vonatkozik, mikor [a férfi már jó vagy rossz férjnek bizonyult és így már megszerzett érdemről nagyon is szó lehet, mi által dr. Jordántól fölvetett kérdés az érdem mibenlétét illetőleg elesik. De az sem képezheti már kérdés tárgyát, hogy milyen összefüggés van R. Lakis mondása és R. Jochannan hasonlata közt, mert a második házasságról csakugyan egy egymáshoz természetszerűen tartozó részeknek elválasztása, előzte meg az első házasság felbontása által.

Mellékesen még megjegyzem a Rab mondásában kifogásolt kifejezést illetőleg, hogy a férjnél az ő nevét, míg a feleségnél az atya nevét említi — N. N. *lednya* N. N.-é lesz, — amit legkülönféleképen hallottam magyarázni. De a legegyszerűbb mégis az, hogy miután rendszeren a férj idősebb feleségénél és így a gyermekek születésekor az ő jövődöbeli házastársa még nem is létezett, azért csakis az atyáról tehet említést.

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése szeptember végén lejár, szintugy azokat, kiknek előfizetése már elebb járt le, tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Ujonnan belépő előfizetőknek megküldjük lord Beaconsfieldnek (D'Israel)

A MESSIÁS,

Breier Eduárd

Az ó-budai bachur

ezimű, lapunkban megjelent regényeket és Philippsonnak lapunkban most folyó,

„E s z t e r k a”

ezimű szomorujátékának eddig megjelent folytatásait.

Az „Eggenlőség”

szerkesztősége és kiadóhivatala

Budapest, Józseftér 10.

H i r e k.

»A rabbinus, ki kigyót nyelt.«

A mondák között, melyekre, »mint tropikus növényzetű szigtekre a világtengeren«, a talmud oceánján itt-ott bukkanunk, — legsodásabbak azok, melyeket a talmudista a »Rabba bar-bar Channa« elnevezés alatt ösmér és melyek egész kis csoportot képeznek Bábá-Batra czimű traktatusban. Annyira mesébe való dolgok azok, hogy a talmud minden ösmérője meg van győződve, hogy Rabba bar-bar Channa (ez a mesemondó neve, amiért regéi is ezt a nevet kapták) el akart azokban mondani valamit, a mit azonban elmondani nem lehetett, de amit elhalgatni sem akart. Hallatlan tulzásokkal telített mesékbe öltötte hát mondani valót. Mesékbe, miket hat éves gyermek sem hihet el és miket ép azért senki annak, aminek lenni látszának, el nem fogadhat, hanem a mese köntöse alatt más valamit sejt minden talmudista. Rabba bar-bar Channa meséket mond tehát, mik tulajdoképen nem azok.

Nincs is a talmudban buvárkodó ember, ki ezeknek a meséknek értelmét ne kereste volna. Az egyik ebben, a másik abban vélte megtalálni; szellemesnél szelleme-sebb magyarázatokat (no meg badarabbnál is badarabakat is) olvastak belé Rabba szavaiba és a századok folyamán egész kis irodalom fejlődött ki ezek körül a mesék körül:

Hogy Channa unokájának (Rabba bar-bar Channa ugyanis azt jelenti: Rabba, fia Channa fiának) — hogy tehát Channa unokájának a mondásait sohasem vették szöszerint, kitűnik abból is, hogy egy már ezerkétszáz év előtt élt magyarázó bar-bar Channának ama meséjében, mely egy madárról szól, mely bokáig áll a vízben, míg feje az égbe ér, — szatirát lát azok ellen a tanítványok ellen, kik az alaptudományba is alig kóstoltak bele (ezek bokáig állanak a vízben; a víz a talmudban a tudást jelképezi) de azért már Kabalával foglalkoznak (fejök már az egekbe jár,) holott a metaphisikához csak olyan embernek szabad nyulnia, ki ura sok más tudománynak, bölcs és megállapodott, különben megszedíti a Kabala, vagy ha nem, a hivatlan habonává fogja aljasítani az isteni tudományt, csodatevésre adja fejét, a nép elbolondítására, butítására.

Tehát tulajdonképen expectoráció a — csodarab-bik ellen.

A Rabba bar-bar Channák legrövidebbjét fogjuk itt megösmertetni olvasóinkkal. Adjuk elébb a szöveget pontos magyar átírással, utána a pontos magyar fordítást.

A tiszta arameus szöveg ez:

Ve-amar Rabba bar-bar Channa: ledidi chazi li háhi akrukata dehavja ki-akra dehagrunja — veakra dehagrunja kamma havja? — sitin bati. Ata tannina belaa, atat puskancza belaté letannina uszlékat jétébat beilana: Ta-hazi kamma-nafés chajléh deilana.

Magyarul:

És még szólott Rabba bar-bar Channa: én magam láttam egy varangyot, melynek a nagysága fölért Hagrunja várának a nagyságával; — és tudod-e milyen nagy Hagrunja vara? — hatvan házra terjed ki. Jött egy kigyó és elnyelte a varangyot, de jött azután egy madár és elnyelte a kigyót. A madár azután fölszállt és egy fára ült: Jöjj hát és csodálkozzál, mily nagy lehetett annak a fának az ereje.

Előttem majdnem bizonyos, hogy Rabba bar-bar Channa ebben a pár szóban valamely helységnek, városnak, vagy országnak mondotta el a történetét, szenve-

dését, megváltását. Egy utálatos zsarnokot, kinek hatalma kiterjedhetett mondjuk, a Hagrunja várára, egy másik zsarnok váltotta föl, ki elődét elpusztította. (A kigyó elnyelte a varangyot.) De jött egy megváltó, ki elpusztította a másik zsarnokot (a madár, mely elnyelte a kigyót) és aztán fára ült, azaz az igazságra építette föl uralmát (a fa a törvény jelképe nemcsak a bibliában, de a talmudban is) és mindezt csak azért mondja el, hogy bámulni tanuld a fa, azaz a törvény és igazság erejét.

Ez a fa lehetett Izrael faja, melyet a talmudszerző dicsőíteni akart és nincs kizárva, hogy Monaboz királyra célezett, ki tudvalevőleg pogány országát (Assyriában) a zsidó törvények alapján szervezte. (Ézelőtt vagy 2000 esztendővel.

Rabba bar-bar Channa olyan korszakban élt, midőn ilyeneket nyíltan elmondani nem mert, élt hát allegóriával, mesével. Lehet különben, hogy tévedek, hogy másra célezett, másst gondolt, más dolgot akart elmondani esodás meséjében, ami egészen irrelevans, mert nem az a célunk, hogy magyarázatot találjunk bar-bar Channa meséinek. Az eddigieket csak azért mondtuk el, hogy az olvasó jobban megértse — *Rohlingnak*, kiről a héten, hosszú idő után újból hallott hirt a nagyközönség — szinte mulatságos tudatlanságát ép azon a téren, melyen hosszú ideig kétségbevonhatatlan kapacitásnak tartotta az egész antiszemita világ.

Rohling, a nagy zsidóverő és protestánsgyűlölő; Rohling, a talmudpusztító, »Der Talmudjude« czimű könyvében megemlékszik a Rabba bar-bar Channáról is, bizonyítván azt, hogy a zsidó tudósoktól annyira dédelgetett talmud milyen ostobaságokkal van tele. (Notabene: a tizezer lapra terjedő 36 könyvből álló talmudnak a Rabba bar-bar Channának nem egész két oldalát töltik meg: Baba-Batra traktatusa 73. és 74. oldalát). Elmondja aztán a meséket és elmulat különösen azon, melynek szövegét és fordítását itt közöltük.

Hát mulasson, ha jól esik neki, gondoljak olvasóink. Jól van, hisz nem is bántjuk azért, sőt így gondolkodott Rohlingnek későbbi leleplezője is, századunk egyik legnemesebb tudósalkja és minden idők egyik legnagyobb hebreistája, az áldott emlékü *Delitzsch* Ferencz, volt lipcei egyetemi tanár, a buzgó és valóban nemes keresztény, kiről Virchov azt mondta, hogy ha Jézus idejében él, egyike lett volna az apostoloknak.

Delitzsch sem hánta volna hát, hogy Rohling mulat Rabba bar-bar Channa fenn közölt meséjén, feltűnt azonban neki, hogy Rohling a *madárból* rabbinust csinált. És ép ezen mulatott legjobban. Elmondta ugyanis a dolgot, ahogy elmondottuk mi, hogy a varangy milyen szörnyű nagy volt, hogy elnyelte a kigyót, csak hogy Rohling »Talmudjude«-jában a kigyót egy *rabbinus* nyeli el, aki aztán egy fára ül, melynek erejét Rabba bar-bar Channa annyira megcsodáltatja velünk.

Egy rabbinus, ki elnyel kigyót, és még hozzá olyan kigyót, aztán még egy fára ül, — igazán kacagni való.

De miért egy rabbinus? honnan vette Rohling ezt a rabbinust, mikor a szövegben madárról van szó? töprengett soká *Delitzsch* Ferencz.

Mig aztán rájött a dolog nyitjára.

A kétszáz év előtt élt hírhedt Johann Andreas *Eisenmenger*, ki tudvalevőleg szintén »leleplezte« a talmudot, »Entdecktes Judenthum« czimű munkájában szintén megemlékszik Rabba bar-bar Channa allegóriáról és szintén lefordítja a varangyról, kigyóról, madárról és fáról szóló mesét. Csak hogy *Eisenmenger*, ki igenis ösmerte a talmudot, a *madarat* illetőleg (az eredetiben: *puskancza*) Rasi kommentárja után indult, ki a *pus-*

kancza szóra, azt a magyarázatot adja, hogy *órév-nekéva*, azaz nöstény varju. Eisenmenger tehát így fordította a textusba előforduló ezt a két szót »aszat puskanca«, hogy »es kam ein *Rabin*« (illetve ein weiblicher Rabe), Rohling már most, ki mint később kitűnt, csak Eisenmengert írta le, nem vette észre, hogy az ó-német Rabin alatt tulajdonképen nöstény varju értendő; ő rabbit szimatolt és hogy meglegyen, csinált a Rabinból, Rabbint, kinek el kellett nyelnie a varangyot nyelt kigyót s kinek aztán a Rabba bar-bar Channa hatalmas fajára kellett ülnie Rohling uram nagy mulatságára.

Csak hogy mulatott aztán őrajta az egész tudományos világ.

Delitzsch később azt is kimutatta, hogy Rohling nem tudván arról, hogy Eisenmenger több hamisítását megállapították, azokat a hamisításokat is közölte könyvében, miből napnál világosabb, hogy Rohling nem a talmudból fordított, hanem Eisenmengerből leírt, holott Rohling könyve bevezetésében hivatali esküjével erősítgeti, hogy az eredetiből fordított.

Rohling talmudtudományában azért tovább is bizott az antiszemita világ, akárcsak manapság Eszterházy becsületességében. Németország tudós világa ignoransnak, hamisítónak deklarálta, csak hogy antisém ezzel nem törődött. Hisz ők nem a tudást és becsületességet tisztelték benne (kellenek is nekik efféle fényüzési cikkek); nem baj, ha ignorans is, ha a zsidók kárára az; nem baj ha hamisít is, ha az ő javukra teszi.

Kotzebue-nek van egy alakja, kit midőn megintenek, hogy őrizkedjék társától, mert az gazember, boldog önelégültséggel kiált föl: hál' istennek! jól választottam hát!

Strack, Noeldecke, Wünsche, Delitzsch kimutatták, hogy Rohling hamisító, amiért bizonyos antiszemita karakterek a prágai hirhedt professort még nagyobbra becsülték.

Es Rohling mindenképen rászolgált tisztelői becsülésére.

Ahogy Nyiregyházán megindult a tiszta-eszlári pör tárgyalása, Rohling tanunak ajánkozott. Meg fogja mutatni a talmud ama helyeit, mely a rituális vérvételt megparancsolja.

A talmud, mely 100 oldalon tárgyalja a hus vértelenítését, nehogy a hívő valahogyan csak egy cseppnyi vért is élvezzen, a mi nagy tilalom, mert »a vérben az élet«, mert a »vér élvezetének állati vadság az eredménye«, mert »a vér élvezete odafejleszti a karaktert, hogy nem becsüli mások életét; oda, hogy könnyen ölésre szánja magát az ember, a legnagyobb bűnre, melyet a Szentírás ösmer és melyre nincs vezeklés ezen a földön.«

Ez a talmud parancsolná a vérontást, a vérelvezetést; ártatlan emberek, plane gyermekek gyilkolását, vérök használatát — vallásból? Milyen örület!

Es a min egyszer Rohling olyan jól mulatott, a rabbínuson, ki kigyót nyel: tudatlanságának ez az alakja váratlanul életet nyert; jött egy kis rabbínus és elnyelte az óriási kigyót: Bloch rabbi megejtette Rohlingot. Elnyelte fejestül-farkastul és nem ártott meg neki, sőt csak azután ült föl a fára, a törvényhozás fajára, mert a Rohlingot falt Bloch rabbínust megválasztották képviselőnek.

Emlékeznek még a történetekre; hisz csak 15 esztendeje. Rohling ajánkozott a nyiregyházi törvényeségi elnöknek. Eskü alatt akart vallani és bizonyítani a talmudból a rituális bünt. Akkor a kis lengyel Bloch, ki Floridsdorf (Bécs egyik külső kerületének) rabbija volt,

roppant vehemenciával támadott a hivatali esküjével házaló prágai tanárnak, kire ép egy tuczat hamisítást bizonyított rá, kiről napnál világosabban kimutatta, hogy a talmudban olvasni sem tud, hanem mindazokat a szörnyű dolgokat, miket a talmudról költött, egy *Jusztus-Brimánus* nevű országos kalandortól és volt fegyházlakótól vette. kinek a tudományában Rohling megbizott, ki mielőtt katolikus lett, volt már protestáns is, mohamedán is és ki, mert látta, hogy Rohling annál jobban fizet, minél hajmeresztőbb leleplezéseket tesz neki a talmudról, hazudott minél vastagabbakat, mikről Rohling aztán azt írta, hogy olvasta a talmudban és kész rá megesküdni. Blochnak-óriási föltűnést keltett cikkeire és később brochur jéré Rohlingnak pört kellett indítania. Bloch dr. Kopp bécsi ügyvédet és ösmer reichsrathí képviselőt bizta meg védelmével, ki egy egész könyvre, igen becses könyvre való adatot gyűjtött, melyet ki is adott, — de tárgyalásra csak nem került a dolog. Rohling tárgyalás előit visszavonta a panaszt, vagyis megtörtént az, mit szerinte Rabba bar-bar Channe mesél: a rabbínus elnyelte a kigyót.

Rohling azóta nem sok vizet zavart és nem is igen beszélgetett magáról egész e hétig, midőn a lapok azt a hirt hozták Prágából, hogy Rohlingtól, ki a katolikus theologia profeszora a prágai német egyetemen, a római kuria megvonta a joqot, hogy előadásokat tarthasson. (Mig csak hamisításokat mutattak ki ellene, mikor a szent férfiu fűnek-fának kinalta hivatali esküjét, a kathétrát nem zárták el előle; hja! zsidókról volt szó.) Rohling ugyanis könyvet írt azóta. »Der Zukunftsstaat«, mely a pápai indexre került, minthogy *hamis tanokat tartalmaz*, minélfogva veszedelmessé válhat.

Nem láttuk a »Zukunftsstaat«-ot, de láttuk a »Talmudjude«-t, melyről megezőfolthatatlanul kimutatták, hogy tele hazugsággal és rágalommal és alkalmas arra, hogy a zsidóság ellen gyűlöletet és megvetést keltsen, a mi tán van olyan bűn, mint a »Zukunftsstaat«; de azért a tudatos hamisítót és hazug rágalmozót dehogy tiltották el a kathétráról. Hja! a »Talmudjude« a zsidóságra nézve válhat veszedelmessé, mig a »Zukunftsstaat« esetleg Rómának görbitheti meg valamelyik haja szalát, — az pedig egészen más. **Szabolcsi Miksa.**

— **A képviselői tagok választása.** Mint előző számunkban megírtuk, a pesti izr. hitközség f. hó 23-ikán választja meg képviselői nagyobb felét, 207-ből 208-at, kik aztán egy, vagy két hét múlva a bennmaradt 93 képviselővel együtt a választmányt, az előljárást és az elnököt választják meg a maguk kebeléből. Könnyű volt megtalálni a 108 jelöltet, annál nehezebb volt a lajstromot a 108-iknál bezárni. A 6615 választó tag közül, hál' Istennek! oly nagy azoknak a száma, kik az ország legelső és a világ egyik legelső zsidó hitközségét úgy intelligenciájuknál, mint érdemeiknél, állásuknál és áldozatkészségöknél fogva méltón képviselhetik, hogy ha mindnyájukat meg akarná választani a hitközség, ezer tagu képviselőt kellene kreálnia, holott a statutomok csak 207-ről szólnak. Nehéz dolga is volt a 10 tagu jelölő bizottságnak, melyet a mult héten egy *Weisz Berthold*, orsz. képviselő és dr. *Weinmann* Fülöp kir. közjegyző által egybehívott gyűlés a pesti hitközség termében megválasztott és mely zsinórmértékül elfogadta *Tenczer* Pál, a választást vezető bizottság elnökének azt az ajánlatát, hogy érdem, jellem és intelligencia mellett legyen tekin-

tettel a kandidáló bizottság arra is, hogy tudják-e az illetőről, hogy a képviselőbe bejutni óhajtanak, hogy ott dolgozni, működni vágnak és a hitközség kulturális, humánus és vallásos intézményeit tőlük telhetőleg, mindenki a maga módja szerint, támogatni, szíven hordani akarja. Még így is nehéz volt csak 108 embert találni, kik között egészen új ember csak vagy 20 található helyet, mert tekintettel kellett lenni arra, hogy a legtöbb volt és most választás alá eső képviselő is bevált, úgy, hogy csak kevésnek a kivételével, a jelöltek listájába kerültek. Mindezeknél fogva a jelölő bizottság, melynek tagjai Weisz Berthold, orsz. képviselő, dr. Weinmann Fülöp, kir. közjegyző, hatvani Hatvany Deutsch Sándor, nagybirtokos, dr. Stiller Mór, ügyvéd, Breitner Zsigmond L., nagykereskedő, dr. Schreyer Jakab, ügyvéd, Keppich Lipót, háztulajdonos, Fürst Jakab, nagykereskedő, dr. Neumann Antal, ügyvéd és Farkas Emil, ügyvéd, — csupa olyan férfiak, kik ezuttal választás alá nem esnek — következő kandidátusokban állapodtak meg.

Adler Zsigmond dr., orvos. Back Fülöp, háztulajdonos. Ballai Lajos dr., min. oszt. tanácsos. Báron Jónás dr., főorvos, csángóhétf. Baronyi Benedek, földbirt. Baumgarten Lajos, nagykereskedő, madarasi Beck Miksa, igazgató, madarasi Beck Nándor, igazgató. Beer Salamon, magánzó. Bergl Adolf, ügynök. Bettelheim Miksa, nagykereskedő. Biró Károly, építőmester. Blau Adolf, pénzváltó. Boschan Jakab, gazdász. Breitner Zsigmond L., nagykereskedő. domonyi Brüll Ödön, gyáros. Brüll Zsigmond, nagykereskedő. Chorin Ferencz dr., orsz. képviselő. Darvai Fülöp dr., ügyvéd. Décsey Zsigmond dr., curiai bíró. Deutsch Antal, hírlapíró. Deutsch Simon, magánzó. Ehrlich Mózes, földbirtokos. Faludi Gábor, igazgató. Fenyvessy Adolf, gyórsírodai főnök. Fleischmann Ede, borkereskedő. Forrai Gábor, vasuti felügyelő. Fränkel Sándor dr., ügyvéd. Freund Adolf, gyárigazgató. Fuchs Vilmos, bankár. Galitzenstein József, gabnakereskedő, budai Goldberger Bertalan, nagyker. Goldmann Mihály, kereskedő. Goldstein Ignác, háztulajdonos. Gomperz Károly, nagykereskedő. Grosz Gyula dr., főorvos. Grünwald Bernát, ny. minist. tanácsos. Grünwald Mór, szikvizgyáros. Guttmann Adám, kereskedő. Halász Frigyes dr., ügyvéd. Handler Jónás, ügynök. ifj. Heidelberg Mór, kereskedő. Holitscher Lipót B., kereskedő, hotfai Hüvös József dr., igazgató. Kallmann Dávid, kereskedő. Kampl Rezső, kereskedő. Kármán Mór dr., egyet. tanár. Kelemen Miksa dr., orvos. Klein Fülöp dr., orvos. Kleinmann Adolf, kereskedő. Kornfeld Zsigmond, bankigazgató. Kramer Miksa, kereskedő. Kramer Samu, gyáros, megyeri Krausz Lajos, gyáros. Kunstädter Mór, iparos. Lemberger Mór, órás. Lindenbaum Mór, kereskedő. Löw Samu dr., orvos. Löwy Mór, földbirtokos. Lukács József, bankigazgató. Mandel Ignác I., háztulajdonos. Mezei Mór dr., orsz. képviselő. Misner Ignác dr., ügyvéd. Murányi Ármin dr., ügyvéd. Münz Sámuel, magánzó. Neumann Antal dr., ügyvéd. Neumann Ármin dr., orsz. képviselő. Ónodi Adolf dr., egyet. tanár. Oesterreicher Miksa, irodafőnök. Pinkas Zsigmond, nagykereskedő. Pollak Rezső dr., ügyvéd. Popper István, mérnök. Révész Adolf, háztulajdonos. Rosenfeld Manó, kereskedő. Sámuel Lázár dr., orsz. képviselő. Schächter Miksa dr., orvos. Schermann Adolf dr., főv. tisztí főorvos. Schlesinger Ignác, magánzó. Schlesinger Ignác, gubacs-kereskedő. Schmidl Ignác, ügyvéd, báró Schosberger Nándor, földbirtokos. Schreyer Jakab dr., ügyvéd, zimonyi Schwarz Ármin, mérnök. Schwarz Ármin,

igazgató. Schwarz Ignác, földbirtokos. Sándor Pál, nagykereskedő. Simon Jakab, nagykereskedő. Singer Jakab dr., orvos. Spitzer D. H., kereskedő. Steigenberger Samu dr., orvos. Stern Frigyes, földbirtokos. Stern Miksa, háztulajdonos. Sterntal Adolf, földbirtokos. Sváb Károly, főrendiházi tag. Szabolcsi Miksa, szerkesztő. Tenczer Pál, magánzó. Tsuk Sándor, nagykereskedő, baranyavári Ullmann Emil, nagykereskedő. Vidor Zsigmond dr., orvos. Visontai Soma dr., orsz. képviselő. Weisz Jakab dr., orvos, csepeli Weisz Manfréd, gyáros. Weisz Manó I., ékszerész. Weizkopf Jakab, háztulajdonos. Weismayer Ferencz, kereskedő. Winter Sándor, bérlő. Wolfner Lajos, gyáros. Zwack József, gyáros.

Ennek a listának, a *hitközségi hivatalos listának* a homlokán a következő sorok olvashatók:

A dr. Weinmann Fülöp kir. tanácsos és Weisz Berthold orsz. képviselő elnöklete alatt kiküldött kijelölő bizottság által ajánlott szavazólap.

Azért mondjuk a hivatalos lista, mert, mint lapunk zárása előtt értesülünk, lesz egy másik lista is, mely a terézvárosi demokrata-párt és az erzsébetvárosi ellenzék vezérlő zsidó tagjaira vall. Érdemes és arravaló emberek vannak abban a listában is, kik valószínűleg csak azért nem kerültek a hitközségi listába, mert 108 végére is csak 108, azt pedig, hogy a hitközség jelöltjei nem volnának méltók a képviselői tagságra, az ellenzéki listához mellékelt fölhívás sem állítja. Elösmerésünk mellett azonban nem hallgathatjuk el, hogy a dolgot kissé elhamarkodták. Bevettek pl. a lajstromba egy nagyon érdemes és kiváló férfit, kinek most ez egyszer az a *nagy hibája* van (mert különben dehogy hiba!) hogy *nem zsidó*, nem is volt soha.

Értem *Alpár* Ignác műépítést, a városligeti Vajda-Hunyad híres megteremtőjét. Még nagyobb hiba ennél, hogy másvalakit meg kihagytak. A listához mellékelt fölhívás ugyanis mindjárt a község fejeiről is gondoskodik és ezek közül kifejezték *Kohner Zsigmondot*. Ez megöleje annak a listának. Kohner Zsigmond annyira kivívta mindenki igaz becsülését, őszinte szeretetét, és mint hitközségi elnök annyira bevált és annyira szükséges, hogy a hitközség élén maradjon ez a sziv embere, ez a vallásos lelkű, derék, becsületes, odaadó és fáradhatlan buzgóságú, önzetlen és bölcs férfiú, hogy valóságos válságot idézne föl, ha helyébe más, *akárki* más kerülne az elnöki székbe. Azt a férfit, kit az elnöki székre akarnak emelni: *Schweiger* Márton, szintugy *Tenczer* Pál, kit meg Schweiger helyére jelölnek előjárónak, legjobban fogja bántani ez a kandidáció. Meg aztán *Deutsch* Sámuel alelnök és kultusz-előjáró helyére *Sándor* Pált! Micsoda kombináció. Sándor Pál, kitűnő férfiú, de hogy *kultusz*-előjárónak való volna, az ellen, azt hiszem, ő tiltakozik legerélyesebben. Mi a mi kultusz-előjárónkat, ki erre a mai magaslatra emelte istentiszteletünket, melyet Európa legszebb istentiszteletének mondanak, ki negyven esztendő óta ennek a hitközségnek legodaadóbb munkása, majdnem pótolhatatlannak tartjuk.

Reformokról is beszél a fölhívás. Uj iskolákról tán, zsidó gimnáziumról, nevelőnőképzőről, templomokról kerületenként? — Mindezekről szó sincsen.

Azt a reformot sürgeti a fölhívás, hogy a — pászkát ne — csomagokban adják el a sütők. (A hitközség ezt azért rendelte így, hogy a mérésnél a vevőt meg ne rövidíthessék); hogy a hentések és vendéglősök ne használhassák a »kóser« jelzöt; hogy a zsidó kórházakba csak olyan betegeket vegyenek föl, kik más, mint rituális kosztot nem esznek; — dr. Vázsonyi Vilmos keze alól ez a program — nem kerülhetett ki.

Az ellenzék listája különben a következő:

Abeles Zsigmond, bornagykereskedő. Alpár Ignác, műépitész. Altschul Arthur, kereskedő. Beimel Lajos, bankár. Birnbaum Imre, lenkeresk., konsul. Bodor Zsigmond dr. orvos és író. Bravmann Mór, butorkereskedő. Breitner L. Zsigmond, nagykereskedő. Bródy Samu dr., ügyvéd. Bruchsteiner Jakab czimtáblagyár. Brust Dávid, kereskedő. Chorin Ferencz dr., országos képviselő. Ifj. Csillag Béla, földbirtokos. Deutsch F. Károly, ruhakereskedő. Elek Pál, vezérigazgató. Eulenberg Salamon dr., ügyvéd. tóvárosi Fischer Ignác, gyáros. Friedmann Lipót, hirlapíró. Garai Károly, banküzlet tulajdonos. Glasner Miksa, sütőmester. Gerő Károly vill. rt. titkár. Budai Goldberger Bertalan nagyk. Hatschek Adolf író. Hazay Fülöp lottoigazgató. Hedvig Henrik dr. ügyvéd. Heidelberg Tivadar dr. gyáros. Királdi Herz Zsigmond igazg. Hirschler Mór forrástulajdonos. Hoffer Gyula mészáros. Holtscher B. Lipót dr. tanár. Kohn Gábor igazgató. Kramer Miksa vendéglős. Krausz Adolf ruhaker. kamar tag. Kornfeld Zsigmond bankigazg. Lázár József kávé. lovag Lederer Sándor földbirtokos. Mandello Károly dr. szerkesztő. Messinger Armin posztókereskedő. Mezei Mór dr. orsz. képvis. Murányi Ernő dr. hirlapíró. Nagy Sándor dr. orsz. képvis. Neumann Armin dr. orsz. képvis. Neuschloss Marcell faker. Oppenheim Emil bornagyker. Ormódi Vilmos igazgató. Parlagi Ferencz igazgató. Paunz Sándor nagykeresk. Pickler Armin kávé. Pollák József fakereskedő. Popper István mérnök. Porges Bernát nagykereskedő. von der Porten Adolf nagykereskedő. Radó Lipót dr. orvos. Rechnitz Ödön kereskedő. Révai Mór könyvkereskedő. Riesz Lázár bőrkereskedő. Róna József szobrász. Rotter Lajos szerkesztő. Russo Isr. Menachem keresk. ruszti Ruszt József nagykereskedő. Saborsky Ede nagykereskedő. Sándor Pál gabonakereskedő. Silberstein Adolf dr. hirlapíró, Spitzer D. H. kereskedő. Steinschneider Jakab paplangyáros. Stern Emil órakereskedő. Sternberg Armin hangszergyáros. Steuer Gyula kávé. Strausz Antal kereskedő. Strausz Menyhért dr. magánzó. Sturm Albert dr. író. Szabolesi Miksa szerkesztő. Szomaházi István hirlapíró. Schächter Miksa dr. Schermann Adolf dr. tiszti főorvos. Schiller Zsigmond dr. hirlapíró. Schlichter Jakab nagykereskedő. Schmiedl Sándor fűszerkereskedő. Schreyer Jakab dr. ügyvéd. Todesco Bernát nyug. vasuti fel. Temesváry Rezső dr. orvos. Tencer Pál magánzó. Tiegermann Sándor építőmester. Tihany Mór dr. rendőr-orvos. Tiller Samu kereskedő. Tuschák Marcell tejkereskedő. haranyavári Ullmann Adolf igazgató. Ullmann Emil nagykereskedő. Vázsonyi Jenő J. mérnök. Vázsonyi Vilmos dr. ügyvéd. Veigelsberg Leo dr. hirlapíró. Vészi József szerkesztő. Virág Mór dr. ügyvéd. Visontai Soma dr. orsz. képvis. lovag Wahl Albert igazgató. lovag Wechseltmann Ignác építész. Weitzenfeld Jakab kereskedő. Welwart Simon dr. orvos. Widder Armin nagykereskedő. vásárhelyi Wodianer Arthur fakereskedő. Wolfner Tivadar orsz. képviselő. Wollák Soma zsinórgyáros. Zerkovitz Jónás ügynök. Zilahi Simon kiadóhiv. igazgató. Zwack József likőrgyáros. Zwillingner Lipót irodafőnök.

— A Kozma-szobor gyűjtése azon a nyomon, melyet újabban az Egyenlőség jelölt, szépen indult és elég szépen folyik is. A szoborra hiányzó summa be fog gyűlni, de az adakozás méretei nem igen biztatók a szoborral ikertestvérenek tervezett alkotásra: a Kozma alapítványra. Ez alapítvány ugyanis, mely a szobor alapra begyűlt adományok fölöslegéből volna létesítendő, a magyar ügyészi kar néh. megteremtőjének szellemében arra volna hivatva, hogy belőle fogságban levő apák rászoruló gyermekei segítséget kapjanak. Inkább emberbaráti cél ez, miut sok más, mely ezen a címen szerepel; mert hiszen olyan ártatlan gyermekek támogatását tekinti hivatásnak, akik a törvény kényszerűsége folytán elesnek kenyérkeresőjüktől és tulajdonképpen szüleik

büneiért szenvednének. Azt hisszük, elég e nemes célra utalnunk, hogy hitfeleink a rab szülők gyermekeit segítő Kozma alapot is megteremteni segítsék — bár ez is távolról sem felekezeti cél és bár ez alapnak kedvezményeit, hál isten, bizonyára a zsidóhitűek vehetnék legkisebb mértékben igénybe. — Az újabb adományok, melyek az Egyenlőség fölszólalása folytán érkeztek a gyűjtés vezetőjéhez, Katona Béla főügyészi helyetteshez (igazságügyi palota) a következők:

Wahrmann Sándor (Budapest)	100	frt
Miskolczi Chevra-Kadisa.	20	frt
» izr. négyesület	10	frt
Gencsi Samu dr. hitk. elnök (Miskolcz).	10	frt
Szivessy László dr. ügyvéd (Szeged).	5	frt
Horovitz Jenő főrabbi (Alsó-Kubin)	2	frt
Szalkai Zsigmond (Mátészalka)	5	frt
	152	frt

Ehez hozzáadva az előző héten kimutatott

	45	frt
összesen	197	frt

Ugyanitt megemlítjük még, hogy Friedmann Bernát dr. (Budapest) a napokban szolgáltatatta be gyűjtő ívét, 300 frtnyi adománynyal.

— Kissé furesa mód az, melylyel a »Pesti Hirlap« a hitközségi választások alkalmából a németnyelvű zsidó polgárokra hatni akar. Ne válasszanak olyan embert — ez a kiadott jelszó — kinek német a neve. Szép dolog ez a fölbuzdulás, de hogy ép a zsidókat választotta a »Pesti Hirlap« patriotizmusa kisérleti állatjaivá; a zsidókat, kik, a mi a névmagyarosítást illeti, első helyen állanak a felekezetek közt, azt nem tudjuk egészen megérteni. Nyitott ajtókat fölszöleges betörni. Hogy a zsidó ugy is magyarosodik névben, (érzelemben teljesen, de nyelvben is már többnyire magyar), ezt mutatja ép az a lajstrom, (a bekebelezett hitközségi tagok lajstroma) melyre a »Pesti Hirlap« kritikáját alkalmazta. A husz év előtti lajstromban csak minden *harminczharmadik* név volt magyar, a maiban minden *hetedik* az. A listában ugyanis 940 magyar névre akadunk. Mi *ezelet* láttuk és örvendtünk; a »Pesti Hirlap« a többit látta és bojkotot ajánlott. Kár, hogy nem támadt ez a gondolata a székesfővárosi választások alkalmából. A várból, Tabánból, a Krisztinavárosból, a József- és Ferenczvárosból vajmi kevés városi atya került volna ki. És e kerületek német polgáraitól még azt sem állíthatjuk, mit a zsidókról a »Pesti Hirlap« is konstatait és nem is egyszer, hogy a magyarosodás köztük névre nézve is erősen folyamatban van. Engedje különben a »Pesti Hirlap«, hogy elcsodálkozunk azon, hogy nem tudja, — mert még eddig nem kifogásolta — hogy pl. Váczott *Schusternek*, Székesfehérvárott *Steinernek*, Nagyváradon *Schlauchnak*, Kassán *Bubicsnak* hívják a püspököt. Hát még a sok németnevű kisebb pap; hát még a görög-keletiek! Hisz vannak egész vidékek Magyarországon, a hol a magyar név ritkaság számba megy, de azért a »Pesti Hirlap« épen az ugyis magyarosodó zsidók ellen ajánlja magyarosító találmányát. Igazán különös. Elvárjuk különben, hogy a »Pesti Hirlap« a maga körében szintén élni fog a bojkottal, már t. i. amennyiben ez neki módjában van. Már pedig az nagyon is módjában van, hogy kijelentse, hogy német nevű zsidó embertől nem fogad el — előfizetést.

— Fényes esküvő volt vasárnap Szegeden. Várhelyi Rósa Izsó dr., a szegedi ügyvédi kamarai és hitközségi elnök bájos leánya, Ilona kisasszony feleségül ment Moskovits Miksa nagyvárad mérnökhöz, a Moskovits és fia gyártulajdonos czég belfagájához. Az esküvőn nagyszámu előkelő közönség volt jelen, köztük a főispán, a polgármester, a főkapitány, a törvényszéki elnök, a pénzügyi-igazgató és az ügyvédi kar majdnem teljes számban. A

fiatal párt a virágoktól pazarul diszitett templomban *Löw* Immanuel dr. főrabbi adta össze, szép beszédet intézve hozzájuk. A polgári esküvőn tanuként *Kállay* Albert főispán és *Lichtenberg* Mór szerepelt. Este az ünneplő család, melyet úgy a szegedi társadalomból, mint az ország számos részéből igen sokan üdvözöltek, fényes nászlakomát adott a Kass-vigadóban, ahol *Kállay* főispán és *Lázár* György országgyűlési képviselő a hálás elismerés legmelegebb szavaival méltatták Rósa drnák a közügyek és különösen Szeged város ügyei körül évek hosszú sora óta kifejtett munkássága által kivívott érdemeit. A szegedi zsidó hitközség és a kebelében fennálló jótékony egyletek is felhasználták e kedvező alkalmat, hogy az elnök iránt táplált nagyrabecsülésük és hálájuknak kifejezést adjanak. Az esküvő után a hitközség képviselőtestülete és a jótékony egyletek elnökségei testületileg jelentek meg a lakodalmas háznál és diszes albumot nyújtottak át az elnököknek, melyet aláírtak az előjáróság minden tagja, a főrabbi, a jegyző, a chevra, a betegápoló és temetkezési egylet, az árva egylet és az imaházi egyesület (orthodoxok) elnökei. Az átnyújtott albumba foglalták a hitközségi tisztviselők és külön a tanteszület üdvözlő feliratait is. A diszalbum átadása után a nőegylet nevében *Polgár Kohen* Teréz elnök üdvözölte várhelyi Rósa Izsóné alelnököt és a leányegylet nevében *Popper* Aranka a menyasszonyt, mint az egylet eddigi alelnökét.

— **A pesti hitközség kántora.** *Schuschny* Jakab, a dohány-utczai templom egyik híres kántora, akinek ritka szép tenor hangját, amikor gazdája még meg nem rokkant, általában sokan csodálták, rövid szenvedés után a héten 66 éves korában meghalt. Isten kegyelméből való művész volt a maga nemében, de nem parlagi művész, hanem iskolázott, még pedig a *Sulzer* iskolájából való. Pesten két nemzedék gyönyörködött művészetében s a két nemzedék megilletődéssel állta körül *Schuschny* ravatalát. A pesti hitközség most elhunyt kántora morvaországi kántorfamiliából való, akit már kicsinyke gyerek korában Bécsbe vitt művész ösztöne. Az osztrák császárvárosban csakhamar magára vonta a zsinagógai énekművészet regnerálójának, *Sulzer* Salamonnak figyelmét, akinek csakhamar kedvelt tanítványává lett. Pestre 1863-ban került *Friedmann* mellé, mindjárt a dohány-utcza templomba, ahol 33 évig szolgálta művészetével az ájtatos hangulatot. Igazán ezüstcsengő tisztasága, hajlékony tenorja miatt, melyből szépen tellett coloraturára is, a szép természetű zsidó kántort sokszor csalogatták előkelő dalszínházakhoz, de persze nem hagyta magát elesábitani. Inkább új munkát vállalt a rabbiszemináriumban, mint énektanár, de kedvelt foglalkozását nem hagyta oda, míg ereje bírta, két évvel ezelőttig, amikor nyugalomba helyezték. Temetése f. hó 21-ikén pénteken ment végbe ritka nagy részvétellel. A hitközség előjárósága, a chevra kadisa vezetősége, a szeminárium, a fiuarvaház, melyek legközvetlenebb tanúi voltak becses munkásságának, teljes számban jelentek meg a végtisztességadáson. Gyászbeszédet *Kohn* Sámuel dr. főrabbi mondott, ötletesen utalván arra, hogy a megboldogulthoz, aki 33 évig imádkozott a hitközségért, most hitközsége jött el imádkozni és ügyesen alkalmazván a »seluah cibur« hitközségi küldött talmudbeli tulajdonságait *Schuschny* egyéni tulajdonságaira, jámborságára, szelidségére, szeretetreméltó voltára. A gyászénekekről *Lazarus* főkantor operai segédlettel művészileg gondoskodott. Az elhunyt *Schuschny* Henrik dr. ösmert fővárosi orvos a fia. kinek gyászában őszintén osztozik a tisztelők nagy tömege.

— **Gyászünnepele.** A pesti izr. nőegyesület f. hó 17-ikén, mint minden évben, gyászünnepelet tartott

elhunyt alapítói és alapítványozói emlékére. A leány-árvaházi díszterem, az ünnepélyszínhelye, ez alkalommal megtelt a nőegyesület vezetőségével és a főváros legelőkelőbb köreiből való érdeklődő közönséggel. Emlékbeszédet *Kohn* Sámuel dr. főrabbi mondott, legelőször is a királynéről, majd *Bischitz* Dávidnéről, az egyesület ez évi nagy halottjáról emlékeztetve meg szeretettel. A gyász-dalokat *Lazarus* főkantor adta elő, míg az árvák nevében egy kis leány mondott emelkedett hangú, hatásos imát, mely, úgy tudjuk, *Kiss* József tolla alól került ki.

— **Zion, Cion, Sion.** A jótékony egyletek legnagyobbika Magyarországon, mely így írja a nevét: »Zion« f. hó 14-ikén 800 koronát osztott szét szorgalmas tanulók közt, a 20.000 koronás milleniumi alapítványa évi kamatai gyanánt. Lélekemelő ünnepély volt, melyet az egyleti palotában tartottak meg és a melynél felekezeti különbséget nem tettek. Csak azt az egyet nem tudtuk megérteni, hogy a díjakat kiosztó *Spannberger* iskolaigazgató miért dicsőítette *Ziont*, a köszönetet mondott fiuk, miért hálalkodtak *Cionnak* és *Morzsányi* Károly szép beszéde miért hívta föl a közönség figyelmét *Sionra*? A hibát, azt hisszük, az egylet alapítói követték el, midőn a Cion nevet német orthographiával írták: Z betűvel. *Spannberger* igazgató igazi magyar Z-nek veszi; a fiuk tudják, hogy a Z betűt a németek C-nek olvassák, míg *Morzsányi* azt is tudja, hogy a jó magyar ember *Sionnak* mondja Ciont. Cion és Sion közt nehéz a választás, mert tény, hogy a héber *Cionnak* (ציון)-nak modja, a magyar meg *Sionnak*, de semmiképen sem jó, már t. i. Magyarországon: *Zion*, pedig ennek a 15,000 tagot számláló egylet minden aktájára ez van rányomatva és az egyleti házba is ez van bevésve. Nem lehetne-e ezen segíteni?

— **Amitől tartunk.** A sionista apostolok vállalkozásának bekövetkezendő káros hatásairól jól eleve irtunk. Sokszor elmondtuk, hogy a szentfölddel való politikai kaczerkodás az érdekelt hatalmaknál féltékenységet fog kelteni és a keresztény védelem ürügye alatt még a hatalmak is össze találhatnak különbözői. Akik a politikai eseményeket figyelemmel kísérik, azok tudják, hogy az utóbbi napokban — a német császár szentföldi útja révén — merültek föl olyan nézeteltérések, melyek a nagyhatalmak politikájába vágnak. A mi szempontunkból azonban a nagypolitikánál sokkal jelentősebb dolog a török kormány színvallása. Török részről mind ez ideig barátságos indulattal voltak a szent földi zsidók iránt, amint azt a washingtoni török követ egy lapunkban is közölt minapi interjú alkalmával kijelentette. A washingtoni török követ azonban azt is kijelentette akkor, hogy sionista mozgolódás rossz vért szült Törökországban és még a baseli második kongresszus előtt arra engedett következtetni, hogy a zsidó államosdival jó lesz fölhagyni. Ismeretes dolog, hogy nem hagytak föl. Nosza török részről megjött rá a válasz. Először — amit már megirtunk — megiltotta a török kormány, hogy a zsidóknak a szent földön újabb földeket adjanak el. Most legutóbb pedig, e heti hírek szerint, a szentföldön meg nem telepedett zsidók szent földi tartózkodását is erősen megszorították és feltételekhez kötötték. Ez nyilvánvaló quarantaine a szent földi zsidó bevándorlás ellen és súlyos csapás a zsidó állam eszméjének propagálói ellen. Hogy így lesz, előre sejtettük és meg is irtuk. Sőt a dolgok ilyen fejlődését látva, még rosszabttól is tartunk. Attól t. i., hogy a török kormány nem fogja beérni avval, hogy most már a szentföldi *humanus zsidó akció továbbképzését is megakasztotta*, hanem a zsidó koloniákat, a *humanus akció* eme telepeit és megbolygatja munkájukban és tönkre fogja azokat tenni. A sionista politikai nagyralátásának egyedül ez lehet most már pozitív eredménye.

— **Alapítvány.** Dr. *Rosenberg* Gyuláné és fivére *Teixeira de Mattos* Viktor, a napokban elhunyt németalföldi főkonzul *Teixeira de Mattos* J. Henry, atyjuk emlékére a vörös kereszt-egyesület Erzsébet kórházában 1000 forinttal ágyalapítványt létesítettek.

— **Szegények ünnepe.** A pesti izr. nőegyesületnek ez évi közgyűlése alkalmából szóvá tettük a szegény asszonyok ünnepét. A nőegyesület ugyanis egy régi jó szokás alapján pénteken adogatta ki rendes házi szegényeinek a heti alamizsnát. A szegény asszonyok abból — amint ők mondják — »szombatot is csinálhattak«, vagyis beszerezheték a szombatra való élelmiszereket és elkészíthették ünnepi eledelnek. Ezt azonban legfőlebb nyáron teheték, mert a kiosztás idejét, délutáni 3 órára tűzte a nőegyesület; három óra után pedig bevásárolni menni, pl. húsfélét koserrá tenni télen, amikor a csillagok — már a mikor ezt is megteszik — 5 órakor hirdetik a szombat menyasszonyának beköszöntét — nem lehet s így bizony a szegény asszonyok télen szombatot se tudtak csinálni, vagy ha csináltak — az már nem lehetett szombat: a *nyugalom* napja. Ez a főlásunk figyelmet keltett a nőegyesület körében és meg is szívelték a célját. *Torrai* Gábor titkár ugyanis előterjesztést tett, hogy szüntesse meg az egyesület a késő péntek délutáni kiosztásokat. Ugy halljuk, hogy ennél fogva hétfőn délutánra akarják áttenni a kiosztás idejét. E hír hallatára azonban mi a szegény asszonyok ünnepére gondolunk, az ő ünnepükre, mit nekik a pesti izr. nőegyesület jótékony-sága segít meg szerezni. Az idő elhozta a *nyugalom* napját, a pesti zsidó asszonyok nemes szíve pedig adott hozzá módot, hogy az legalább nyáron örömnappal is lehessen, mert egész héten nélkülözött jobb falatok, egy kis melegen tartott étel kerülhetett az asztalra. Ha a kiosztás áthelyezése való, akkor az idő ezentúl is elhozta télen a *nyugalom* napját, de az *örömnappal kedden lesz*, mert a zsidó nőegyesület nemes szívű asszonyaitól előtte való nap kap a szegény zsidó asszony egy kis pénzmagot, amelyet szombat előtt siet majd elkölteni. Szegény zsidó asszonyok, akárhogy próbálunk is bajotokon segíteni — mégis csak szegény zsidó asszonyok maradtok.

* **Fontos az Osztálysorsjáték minden résztvevőjére,** hogy a huzási listának, valamint az újítási sorsjegyeknek ideje korán birtokában legyen. — Az osztálysorsjáték létezése óta a jó hírnévnek örvendő *főgyűjtőde Lukács Vilmos, Budapest* (Sas-utca 1.) ezen tekintetben a játékosok kívánalmainak legpontosabban megfelel, úgy hogy ennél fogva ezen cézét a nyereség esetén mindenkor tanusított legszigorubb discretio folytán és a bármely összegű nyeremények gyors és kulans kifizetése következtében osztálysorsjegyek beszerzésére legmelegebben ajánlhatjuk.

* **Herz nővérek** (Budapest, Deák-Ferencz-utca 17. szám, I-ső emelet 11) készítik ez idő szerint a legszebb és legolcsóbb aranyhímzéseket, különösen templomi felszerelésekben, úgy mint: parócheszek, suchan-terítők, tóra-köpenyek, clupak stb. és előállítják a lehető legtekélyesebbet. Tizennyolcz évi működésük alatt szállítottak a budapesti dohány- és rombach-utcai templomok, s csaknem az összes imaházat fentartó egyetek részére. Vidékre: Pécs, Debreczen, Temesvár, Baja, Érsekújvár, Galgóc, Szegzárd, Nyitra, Pécsvárad, Miskolcz, Ó-Moravicza, Nagyszombat, Kún-Szent-Miklós, Nagy-Becserek Balassa-Gyarmatra stb. stb. Számítva an elismerő levél. Kötvetve: Bécs' 1890. Budapest, 1896.

Közgazdaság.

* **A rimamurány-salgótarjáni vasmű-részvénytársaság** f. hó 19-ikén délelőtt tartotta a XVII-ik rendes évi közgyűlését. Az igazgatóság jelentése szerint a lefolyt esztendőben 1,813.450 métermázsas vasérczet termeltek, tehát 110,152 métermázsával többet mint tavaly. A mész, magnezit és kőszénbányák üzleteredményei kielégítőek voltak; a barnaszénttermelés 3.062,675 métermázsára rugott. A vasöntőkben 40,653 quarter öntvényt gyártottak. Az igazgatóság ama munkások nyomorának enyhítésére, a kiket munka közben ért baleset, az intézet saját hatáskörében munkásbaleset elleni biztosítást létesített a társuladák keretében. A részvénytársaság tiszta jövedelme 2,170.793 frt 65 kr. volt, a melyből az alapszabályszerű levonások után részvényenként 12 frtot fizetnek ki, november hónap 1-től fogva.

* **Az »Anker« élet- és járadék-biztosító-társaság** (Magyarországi vezérképviselőség: Budapest, VI., Deákter »Anker-udvar«). 1898. évi szeptember havában benyújtott a társaságnál 696 ajánlat 1,721.886— frt biztosított összegre, és kiállított 633 kötvény 1,473.413— frt összegre. A befolyt díjak összege 506.904 frt — kr., a kifizetett károké 61.092 frt — kr. A 9 havi időszak alatt benyújtott 8119 ajánlat 18,583.123 frt — kr-ra és kiállított 7507 kötvény 16,780.109 frt — krról. Díjakért bevétel 5,397.071 frt — kr. Károkért kifizetett 764.454 frt — kr. A haláleseti biztosításoknál **A** osztályterv szerint a nyeremény-osztalék az elmúlt évben az évi díj 25%-át tette ki. A vegyes- és takarékpénztári biztosításnál **B** osztályterv szerint az összes befizetett díjak 3%-a fizetett ki nyereményosztalék gyanánt.

A társaság vagyona 1897. december 31-én 62 millió forint Biztosítási állomány 240 millió forint. Eddigi kifizetések összege 101 millió forint.

Legismeretesebb magyar gyártmány.

Gőzcseplők

Minden az összes gazdasági gépszakmába vágó felvilágosítással és tanácssal, ugyszintén általános árjegyzékkel vagy részletes **költségvetéssel,** szívesen és díjmentesen szolgál.

Első Magyar Gazdasági Gépgyár részvény-társulat.

Gyártelep: Budapest, külső váci-út 7. szám.

— Czimre ügyelni tessék! —

A lévai izraelita statusquo hitközségtől.**Pályázat.**

A lévai izraelita status-quo hitközségnél a II-ik metszői, előimádkozói és samesz-állás 1899. évi február hó 1-én betöltendő.

Évi javadalmazás: 600 korona, természetbeni-lakás, fel sechita és a szokásos mellékjövedelem.

Kort, megfelelő képességet, eddigi működést, családi állapotot és a magyar és német nyelvnek szóban és írásban való birását feltüntető bizonyítványokkal felszerelt kérvények *folyó évi november hó 15-ig* alulírott hitközségi elnöknel nyújtandók be.

Próbaelődásra csak a meghívottak bocsájtatnak, az utiköltségek csakis a megválaszoltotnak, 80 koronát meg nem haladható összegben térítettnek meg.

Léván, 1898. október hó 14-én.

Rosenbaum Adolf,
hitk. jegyző.

Frommer Mór,
hitk. elnök.

HIRDETÉSEK.A pesti izraelita hitközség előljárásgától.**Hirdetmény.**

Alulírott hitközségi előljárásgal ezennel közzé teszi, hogy a műépítészek köréből a hitközséghez intézett előterjesztések folytán, a pesti izraelita hitközség választmánya, folyó hó 16-án tartott ülésében a székes főváros V. kerületében építendő

templom tervrajzainak

benyújtására folyó évi november hó 15-ére kitéve volt,

pályázati határidőt 1899. február hó 1-je estől 6 óráig meghosszabbította.

Budapesten, 1898. október 17-én.

A pesti izr. hitközség előljárásga

Kohner Zsigmond,
elnök.

BUTOR.

Szilárd és jó minőségű asztalos és kárpitos berendezéseket **legolcsóbban** szállít és az országszerte ismert, jó hírnévnek örvendő alulírott butor raktárban állandóan megtekintésre ki van állítva.

Landau Ignác

butor raktára,

Budapest, IV., Károly-körút 22. sz. (Röser-bazár).

Egyévi önkéntesek

legelegánsabban és legolcsóbban felszereltetnek

TILLER MÓR és TÁRSA czégnél

BUDAPESTEN, Károly-laktanya,

osztrák császári és magyar királyi, görög királyi, szerb királyi, román királyi és perzsa császári udvari egyenruha szállítók, ő cs. és kir. Fensége József főherceg, ő kir. Fensége György görög trónörökös, ő kir. Fensége luxemburgi nagyherceg udvari egyenruha szállítói.

Sorozókötelesek

hivatkozással e lapra, ingyen és bérmentve kapnak oly árjegyzéket, mely az egy évi önkéntesi jog elayerésére vonatkozó vedtörvéncikket, utasításokat és foyamodvány-mintákat tartalmazza.

SCHLICK-FÉLE**Vasöntőde és Gépgyár Részv.-Társ.
BUDAPEST.**

Gyár és irodák:

VI., Külső váczi-út 29-37. sz.

Ajánlja magát következők készítésére és szállítására, ugymint:

vashidak és fetőszerkezetek,
szögecselt és hengerelt vastartók,
gőzkazánok és gőzgépek, zsilipek,
átereszek

kiváló jónak bizonyult rendszer szerint,
kör-szivattyúk és vízvezetéki-csővek
minden nagyságban.

Főlhuzók kézi-, víz- és gőzerőre.

Vasúti kocsik.

»REFORM« viztisztító készülékek (Popelka szabadalma).

HIRDETÉSEKET

jutányos áron elfogad

EGYENLŐSÉG

KIADÓHIVATALA.

KOHN ARNOLD

gazdag sirkőraktárát

Budapest, Károly-körút 15. sz.

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sirkőállítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámitásért kezeskedik a szög jó hírneve.

→ Szombaton és ünnepeken zárva. ←

ERDÉLYI

csász. és kir. udvari fényképész

BUDAPEST,

IV. ker., Ujvilág-utca 2. szám.

a Kossuth Lajos-utca sarkán.

Fiók-műterem:

V., Erzsébet-tér 18.

Fényképfelvételek

izléses és művészies kivitelben.

Külön osztály:

külső, házonkívüli

fényképfelvételekre.

BUTOR

készpénzért vagy

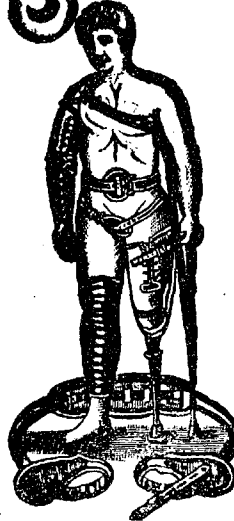
részletfizetésre

— legolcsóbban —

Ehrentreu és Fuchs

Testvéreknél

Budapest, VI., Teréz-körút 8. szám.

**Specialista
sérvkötőkben**Cs. és kir. osztr.-magyar
és belga kir. szabad.
Kitünt. Brüssel 1893.
arany érem és díszokmányokkal.**KELETI-FÉLE
SÉRVKÖTŐ**a legtökéletesebb ezen nemben,
nem csuszlik, nem gyakorol kellemetlen nyomást.Ára: egyoldalu 6 frt.
kétoldalu 12 »Gyáramban készülnek ezenkívül:
múlábak, műkezek, műleges fűzők, egye-
nestartók, járó és nyújtó gépek, gummi
görcsér harisnyák stb.

Megrendeléseket pontosan eszközöl

KELETI J.kötszerész és orvos-szebészeti műszerész
BUDAPESTEN.

Főüzlet: IV., Koronaherceg-utca 17. sz.

Gyár: IV., Rostély-utca 15. sz.

Nagy képes árjegyzék ingyen, zárt
borítékban.**Sikkes egyenruhákat**

tábornokoknak, tisztéknek,

önkénteseknek, csendőrségnek, rendőrségnek,

tűzoltóknak, pénzügyőröknek

és **anyakönyvvezetőknek** készítenek**BLUM ÉS TÁRSA**Ő cs. és kir. Fensége JÓZSEF főherceg udvari szállító
és szerb király udvari szállítók.

Budapest, IV., Sütő-utca 2. szám (Szervita-tér sarkán).

Árjegyzékek készséggel küldetnek.

→ Pontos címre ügyelni tessék! ←

Hirdetmény.

Ezennel közhírré tételik, hogy miután a *Magyar Királyi Pénzügyminiszterium* ellenőrző közegei, a Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték III. Sorsjáték I. osztályára szóló sorsjegyeket fölülvizsgálták, azok a főelárusítóknak elárusítás végett kiadattak.

A *Magyar Királyi Pénzügyminiszterium* által jóváhagyott sorsolási terv itt következik:

A Magyar Királyi Szabadalmazott Osztálysorsjáték sorsolási Terve. 100,000 sorsjegy 50,000 nyeresemény.

Első osztály Betét 12 korona		Második osztály Betét 20 korona		Harmadik osztály Betét 32 korona		Hatodik osztály Betét 24 korona		
Huzás: 1898. nov. 17. és 18.		Huzás: 1898. decz. 14. és 15.		Huz.: 1899. jan. 10, 11. és 12.		Huzás: 1899. márcz. 15-től április 12-ig.		
Nyeremény	Korona	Nyeremény	Korona	Nyeremény	Korona	Legnagyobb nyeresemény szerencsés esetben KORONA 1.000,000 (EGY MILLIÓ).		
1 à	60000	1 à	70000	1 à	80000	Nyeremény	Korona	
1 à	20000	1 à	25000	1 à	30000	1 jutalom	600000	600000
1 à	10000	1 à	10000	1 à	20000	1 à	400000	400000
1 à	5000	1 à	5000	1 à	15000	1 à	200000	200000
3 à	2000 6000	3 à	3000 9000	3 à	10000 30000	1 à	100000	100000
5 à	1000 5000	5 à	2000 10000	5 à	5000 25000	1 à	60000	60000
8 à	500 4000	8 à	1000 8000	8 à	2000 16000	1 à	40000	40000
30 à	300 9000	20 à	500 10000	10 à	1000 10000	2 à	30000	60000
50 à	100 5000	60 à	300 18000	70 à	500 35000	3 à	20000	60000
2900 à	40 116000	3900 à	80 312000	4900 à	130 637000	20 à	10000	200000
3000 nyer.	Kor. 240000	4000 nyer.	Kor. 477000	5000 nyer.	Kor. 898000	50 à	5000	250000
						400 à	2000	800000
						720 à	1000	720000
						1000 à	500	500000
						27800 à	200	5560000
						30000 nyer. és jutalom	Korona	9550000
Negyedik osztály Betét 40 korona		Ötödik osztály Betét 32 korona		Ezen 480 nyereseményből utoljára kihuzott kapja a jutalomdíjat				
Huzás: 1899. jan. 31 és febr. 1-én		Huzás: 1899. február 22. és 23-án.						
Nyeremény	Korona	Nyeremény	Korona					
1 à	90000	1 à	100000					
1 à	30000	1 à	30000					
1 à	20000	1 à	20000					
1 à	15000	1 à	15000					
3 à	10000 30000	3 à	10000 30000					
5 à	5000 25000	5 à	5000 25000					
8 à	2000 16000	8 à	2000 16000					
10 à	1000 10000	10 à	1000 10000					
70 à	500 35000	70 à	500 35000					
3900 à	170 663000	3900 à	200 780000					
4000 nyer.	Kor. 934000	4000 nyer.	Kor. 1061000					

Az I. osztály húzása 1898. november hó 17. és 18-án lesz. — A húzások a Magyar királyi ellenőrző hatóság és kir. közjegyző jelenlétében nyilvánosan történnek a »Vigadó« termeiben. — Sorsjegyek a »Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték« valamennyi elárusítóinál kaphatók.

Budapest, 1898. évi október hó 23.

Magyar Kir. Szabad. Osztálysorsjáték Igazgatósága.
Lónyay. Hazay.

Gyöngyszemek a talmudból és midrasból.

— Forrásokból szelegeti: Szabolcsi Miksa. —

Némely bölcsnek a bölcsesége hasonlít a csillagok világosságához. A csillagok világossága ugyanis csak odáig terjed, hogy megvilágítják *önmagukat*. Világít bezzeg a hold másoknak is.

Jó, ha az ember az utat nézi, a melyen jár; baj azonban, ha *csak* az utat nézi. (Ha i. i. egyedül csak arra gondol, hogy előre jusson, tekintet nélkül a véle haladókra, a körülötte járókra. Ma az ilyen emberről azt mondjuk: könyökkel tör magának utat.)

Nem volna jó, ha tudná a nő, hogy még sokkal többet áldozna birásáért a férfi, ha még jobban ellentállana. És nem volna jó, ha tudná a férfi, hogyha nem járna utána a nőnek, — a nő járna ő utána.

Urát akar a nő és nem rabszolgát.
Akaratot és nem aláztatosságot.
Vezetőt és nem, hogy ő vezessen.

Babyloniában a kérőt szabaditónak hívják.

Dicső dolog, nagy dolog a férfi ereje, a karata, elve, ítélete, bölcsesége, tudása. De mint tüzes kőre hulló hópehelyek, úgy olvadnak szét mind e magasztos erények szép nőnek csábitása előtt.

Szörnyű Isten csapása a veszekedő asszony, de még sem olyan szörnyű csapás, mint, ha nincs asszony.

Nézd e szárnyakat; (a szélmalom szárnyait) csendes időben meg se moccanak, de életet kapnak, ha szelek járnak; hát még, ha vihar dül.

Ne hidd, hogy mert nyugodtak az idők, nem volnának emberek, kik a viharral élni tudnának. Ó, a viszonyok hamar átalakítják az embereket.

Higyjétek el, hogy ha az ostobasággal nem lehetne boldogulni, rég kihaltak volna az ostobák. Nem vagyunk-e hát mindannyian felelősek minden ostobaságért?

Nincs olyan hős, kit meg nem közelíthetnének — a legyek.

Az irgalom érzése Isten szava az ember szívében.

Nem azért tiltakozik-e vajjon a dicséret ellen, hogy annál jobban dicsérsz?

Ó, rá ne piríts a szegényre, midőn jót teszel véle! Miért rontanád le jótéteményed felét.

Minél kevesebb van a kalászbán, annál egyenesebb. Minél üreesebb az ember, annál gögösebb.

Föléje akarsz emelkedni az embernek, ki megbántód? — Bocsáss meg neki. Ha boszút állsz, hasonlónak lettél hozzá, ha fölötte állottál; és alája kerültél, ha hasonló voltál hozzá

Az אמת (Emmesz, azaz az igazság) szó az alfabét első középső és utolsó betűjéből áll, megfelelőleg Istennek, ki a kezdet, ki a vég és ki a jelen. אמת az Ur pecsétje; mert az igazság is örök és az igazság is változatlan, mint maga a Mindenható. Isten maga az אמת, azért Istent magát sérti, ki az אמת ellen vét (Szóhar Jiszró fejezetéhez.)

Gyalázzanak inkább engemet, semhogy én gyalázzak másokat.

Azt hiszi a zsugori, hogy a bőjt csak arra való, hogy megtakarítsa az ennivalót.

— »Helyemre lépsz« — szolt az este beköszöntésével a nap a holdhoz. »Vigyázz a földre, világíts az embereknek, míg újból visszatérek.«

Hogy reggelre megjelent a nap, keservesen panaszkodva szolt a hold: »Ó, mily rosszak az emberek, miket kellett látnom . . .«

De nem fejezhette be vádaskodását a nap leánya. »Azért küldtelek, hogy világíts«, szakítá félbe a beszédet a nap, és nem azért, hogy *bűnök után kutass!*

A hold arcza erre elhalványult és megszégyenülten és észrevétlenül tűnt el a látóhatárról. (Rabbi Berachja Nikdani »Mislé Sualim« című könyvéből.)

A libanoni erdők szárnyas lakói sokat halottak már a fülemüle szép énekéről, de édes dalában nem gyönyörködhetek és őt magát sem látták még sohasem. Nagy volt azért az öröm és nagy a készülődés, hogy hírért vették a madarak: Jön a kedves énekes, édes hangu fülemüle.

Csak hogy a fülemülét megelőzte a csóka és a hitvány még azt merete hazudni, hogy ő az, a kit várnak, a dalos madarak királya. Fogadta a hódolatot és mind azt a nagy tiszteletet, a mit a madarak a várva-várt vendégnek szántak és hogy énekre nyitotta csőrét a csóka, fületsértő, rút káromására, — a Libanon madarai elragadtatva szoltak: »Ó, igaz, igaz, nincs olyan szép énekes mint a dicső fülemüle!« (A gondolat nélküli, elfogadott ítélet után induló embereket ostromozó e remek szatyra szintén a »Mislé-Sulim«-ból való.)

Mózes.

— Alfred de Vigny. —

Gyéren omlik alá az alkonyi sugár,
Sötét fenyrek között fénye tánczolván jár.
Utolsó ragyogás, mely még riszfényben él,
Mig szülője, a nap, más lúthátárra tér,
Biboros alkonyjég a pusztá peremén. —
A Nébó odalán lassan lépkedve mien
Mózes, kinek lelkét az Úr szállotta meg,
Komor tekintete a távolba meredt.
Fügeliget között Phasga lejtője int.
A hegy lábán, alant, kerülnek sorba mind:
Jobbfelől Galaád, Ephraim, Manasszé
Elhintve zöldliliget s ringó vetés közé!
Délnek, hol a zsongó tengerár partot ér,
Juda nemzetsége e sivatagban él.
Hol a lenyugvó nap utolsó fénye gyúl,
Naftali rölgyében piros narancs virul,
Sugár pálmák alatt, virágszönyeg bokor,
Csucsogó kis patak s köztük gyöngyként Phogor.
Mózes belátja mind az ígért honát
S érzi, nem itt leli utolsó otthonát,
S Kánaán felé, hol alvó népe pihen
Átlást rébeg s tovább, a hegy felé megyen.

*
A merve szem tekint a Nébó hegy tövén,
Hol buján nő a fű Moabnak mezején.
Orjás vetés gyanánt, mit fölkkavar a szél,
Minden oltár elé a nép áldozni tér.
Mózes, kit bölcsesség s kor vezérré emelt,
Hogy mit rendel az Úr, megtudni utra kelt.
S míg az orom felé megy a dicső alak,
Hatezer áldozó máglyát máglyára rak.
A tömjénfelhő száll a boros ég felé,
Zsolozsma- s ima-szó vegyül a füst közé.
Szilárd szirtke gyanánt ingó hullám fölött
All Lévi fia mind az énekiök között,
S ezrek dalát vezérli hárfájukon a har.
Hallja s hallgassa meg népe dalát az Úr!

*
És Adonáj előtt sötét felhő öln
Szólt Mózes: „Mikor fogok nyugvóra térni én?
Melyet elérni kell, vin-e számomra cél?
Teljesítes a tiszt, mire kijelölél!
Néped új honra lett, én hoztam ide őt,
Kitérult Kánaán fűvadt lábunk előtt.
Most a könyvet s táblát im lábadohoz teszem,
Válaszszál új vezért, ki profétád legyen,
Az én sorsom, Uram, fenség volt és magány,
Engedj a sírba most életem alkonyán.

*
Elcetteid a reményt, mely üdövel hiteget
S lelkemtől megponád az együgyű hitet.
Mig vezérlő nyomom Nébó hegyéig ért,
Nyugalman nem lelem, ez ut nekem mit ért?
Bölcséséget adál, mely száz bölcsét levert,
Bolyongó nemzetem vezérére emelt,
Ki utba állani mert, vészkeint sujték le rá,
A törvényt, mely örök lángszellemem hozá,
Orjásként állok a nemzetek felett
S temetek s nevek új nemzedékeket.
— S így sorsom, ó Uram, fenség volt és magány
— Engedj a sírba most életem alkonyán.

*
Ah, a felhők fölött számomra nincs titok,
Nem káprázlat a fény, mely lényedből ragyog,
Ajkam egy szót ha ejt, felhőfoszlány szakad
S megáll az üstökös, mely az éjben halad.
Ha intő jel gyanánt kitérom két karom,
A nap derüje gyöz közelgő viharon
S a romboló időt más tájra kergetem,
Sziklába vert falat ledönt lehelletem.
Lábam, bár nyugta nincs, nem tankasztja a tér,
A rohanó folyam közeledtén kitér,

Ha népem száz sebe hozzám írt eseng,
Lelked agyamra száll s új eszme gyúl ki bent.
És minden angyalod irigyen néz felém
S mégis, Adonáj, nem vagyok boldog én.

*
Mióta először lelked lelkemre szállt,
„Idegen ő nekünk“ így ajkáról ajkára járt.
Pillóját lesüté, ki szembe jött velem,
Mert lelked tüzes volt, mit sugárzott szemem.
Barátot elriaszt, szerelmet öl e tűz.
Ha mellettem haladt, megremegett a szűz.
Sötét oszlop gyanánt így haladtam elül,
Végtelen bu között, dicsfényben, egyedül.
„Mit ér így élni még?“ — egy hang szívémben szólt,
Oly arcot nem lelek, mely én felém hajolt.
Pillantásom riaszt, fél, kire rávetem,
Fergeteg a szavam, villám tekintetem.
— Ah aggá tett, uram, a fenség és magány
— Engedj a sírba most életem alkonyán.

*
Lent oltárok körül némán térdelt a nép,
Ég felé nem veté senki tekintetét.
Mert bösz felhők közül villámfény tört elő,
Az Úr haragja ez, érte a térdelő.
Majd kisüttött a fény, a tájon csend honol,
Az orom fényben áll, de Mózes nincs sehol.
Halványan-gond között ment félre Jozsúd
Érzé az Úr lelke most költözött belé.

Ford: Szász Zoltán.

A velencei kalmár.

Eredeti tanuimány.

— Irta: Hoffmann Mór. —

(Folytatás.)

A dolog tehát Shakespeare idejében történt. Mielőtt azonban a darab egyéb személyeinek jellemzéséről mondanék egy pár szót, egy pár körülményt kell tisztába hoznom.

Először azt, hogy Shakespeare idejében Angolországban nem volt zsidó, azok csak később, Cromwell idejében telepedhettek ott le. Másodsor, hogy az a történet, a melyet itt Sixtus pápa életéből elmondottunk, a mely különben némi változtatásokkal az akkori korban szokásos novella-könyvekben is előfordul, Shakespeare idejében játszódván, hire eljuthatott Angolországba is, mert összeköttetésbe van hozva olyan emberrel, mint Drake admirális. Harmadsor, hogy azon nincs mit csodálkoznunk, hogy Shakespeare, a keresztény Secchi szerepét zsidónak juttatta, a zsidóból Antoniot csinált és a pápa szerepét a szép Portiával játszatja el.

Ennek a harmadik körülménynek Shakespearenél mélyebb okának kell lennie. Ugy mint az eseményt hallotta, vagy olvasta, nem használhatta volna színműnek, egyáltalán semminek se. De ha Secchi szerepét zsidónak adja, abból már lehet valami. A *viggjátéki alaktól*, mely a tragikum fokáig emelkedik, egy lépés választ el. A keret az akkori államtörvény, melyet Shakespeare igen jól ismert, s mely ellen több darabjában ki is kelt, fel is szólalt. Az akkori államélet keretében nem fért el a zsidó; megvetett volt és nem jogi személy. Bármily szigoruak voltak a törvények, nemcsak szigoruak, hanem kegyetlenek és embertelenek, a zsidó még sem talált bennök védelmet, habár ellene elég sokszor alkalmazták; pedig az igazság csak akkor igazság, ha mindenkinek szolgál, a kaputnak úgy mint a szürnek. Az embertelenség visszafojtott keserűséget szül, mely meggyülemlik, mig azután kitör és kinzói ellen fordul. Ezt az emberi természet ismerője nem csodálja. Ezt a rideg képet azonban, mely Shylockban élénk tűnik, az apai szere-

tet vonásával enyhíti a költő. Shylocknak *leánya* van, a kinek jobban tetszik a velencei könnyelmű nemesek szeretetreméltó modora, mint apjának a keserűség által rideggé vált természete. Csak a költőnek szerfölötti emberismeretére mutat, hogy *Jessikának* nincs anyja; az anyai fölügyelet nem hagyta volna annyira sülyedni, hogy atyja iránt kötelességszegővé legyen s apja ellenségeinek szolgáltassa ki magát, kik ebben is szívén találják Shylockot s az eddigi gunyt még nagyobb gunynyal tetézik.

Az áldás, mit egy anya a házban és a családban teremteni képes, ahhoz az áldáshoz hasonlít, melyet az anyaföld lakosainak nyújt és e szó anya a legkedvesebb hangzással bír a földön. Ez a szó oly mély az ő jelentőségében, mint a hullámozó óceán, oly magas az ő fenségében, mint a fölöttünk kéklő égboltozat, és körülölelő, mint a mindenség.

E szó hallatára fölvidul a csecsemő arca, a mely alig tud még dadogni s az érczézé vált férfinak keblén keresztül, mely férfinak haját megfehérite a tapasztalás és az élet kemény próbája, a rég elhunyt anya emléke úgy vonul át, mint a hajnal derengő fénye a reggeli ködön. És Jessikát nem védte anya.

De térjünk át a darab többi személyeire is. Itt van Antonio, a ki barátjáért, Bassanioért elzalogosítja a font húst. Sokan a bírálók közül úgy szeretik ezt föltüntetni, mint valami nagy áldozatot — és ezt Antonio jellemének javára írják. De ugyanazon pillanatban elfeledik, hogy Shakespeare maga jellemzi legjobban hősét, mint azon könnyelmű emberek egyikét, kiket az élvezet már életunttá tett, de kik annyit mégis megtartottak az emberi hiúságból, hogy szeretik magukat bizonyos nyombussal körülvétni; esze ágában sincs különben, hogy komolynak tarítsa Shylock követelését, ki szintén csak akkor, midőn ellenségeinek gunyja már egészen fásulttá tette, követeli erélyesen jogát. Mert hát minek mutatná be magát Antonio e szavakkal:

Valóban, nem tudom, mi szomoruvá tesz,
Kinoz! Azt mondogd te is meguntad már;
De honnan jött, minő anyagból van:
Azt nem tudom.
S oly gyenge főt csinál a buskomorság.
Hogy önmagam nem ismerem magamra.

Nincs kényszerítő ok arra, hogy Antonio, kit mindenünnen az élet öröme környez, felkiáltson:

Elöttem nem más a világ, mint mi!
Színház, a hol mindenki szerepét játszsza
S nekem szonora jutott osztályrészül.

Hogyha Antonio buskomorsága az élet komolyabb felfogásból származnék, akkor lehetetlen, hogy Shylockkal ezen megvetett, elnyomott páriával szemben oly keményen lépjen fel. Ebben a jellemben egyáltalán semmi szívós erő, pedig Shakespeare akár jó, akár rossz jellemet rajzolt, ellátta azzal az erővel, mely mindkét értelemben imponál, még III. Richárdban is. Antonio jelleme pedig elmosódik s mikor közel jár oda, hogy husa miatt félnie kell, akkor is csak passive tör ki belőle egy kevéske erély, mely nem nagy tiszteletre gerjeszt

Beteg birkája vagyok a csordának — ezt írja Bassanionak —
Alkalmas arra, hogy meghaljak . . .
Legjobban szolgálj nekem, ha tovább élsz,
Hogy sirkómre te készíts feliratot.
Beszélj el feleségednek Antonio halálát,
Mondj el neki, hogy szerettelek,
Dicsérj el halálom után;
S ha végig mondtál mindent, ítéljen ő,
Hogy Bassaniót nem szerették-e egykor.

Ez a vonás is hiúságra mutat. Vannak olyan emberek, kik nem gondolhatók önzetleneknek, még akkor sem, mikor a legnemesebb cselekedetre határozzák el

magukat. Ahhoz az öngyilkoshoz hasonlítanak, ki öngyilkossága előtt a tükör elé állt, hogy megegyeszer megigazgassa nyakkendőjét. Nagy gyengeség és nyomorúság jele. — Valamivel több erő van *Bassanióban*, ki siet barátja megmentésére, a kiért ő mindent képes feláldozni; ebből legalább értjük, hogy Portiát, kinek több esze van, mint mind a kettőnek, mégis megérdemelte. Bassanio siet Antonio megmentésére s hatszor annyi pénzt ígér, mint a mennyit Antonio kölcsön kért. Ez igen szép tőle, de kötelessége is; az nem áldozat s nem lehet a barátság ideálja sem. Ezt Shakespeare másképp szokta megénekelni.

Van még azután egy pár nemes ember a darabban, *Lorenzo*, *Salarino* és *Solanio*; ezek olyan balekfogó parasiták, ingyenélő fráterek, a kik oda fordulnak, a hol van valami kapnivaló. Könnyüéletűek, azonnal elfordulnak Antoniotól, mikor nincs mit várniok, — s azonnal készek *Lorenzot* Shylock leányának elszöktetésében segíteni; meg nem gondolva, hogy az ilyen cselekvény megbecsületleníti a nemes embert. Lorenzo pedig szereti — Shylock pénzes zacskóit, és nem a leányt; szerelme tehát nélkülöz minden mélyebb erkölcsi motívumot, a mely a leány elszöktetését az emberi szenvedély szempontjából menthetővé tenné. S hogy a negyedik is benne legyen a szövetségben, hozzájuk csatlakozik *Gratiano* is, egy üres fejű léha naplopó, kit Bassanio így jellemez: hogy az ő okos szavai olyanok, mint két buzaszem két dézsa polyvába rejtve, melyeket egész nap keresni kell s mikor megtalálják, akkor sem érnek semmit. Persze, hogy mind egyik haragot táplál a zsidó iránt és alkalmyszerűleg nyilatkoznak is utczai szidalmakban, nagyképszerűen gunyszavakban: — műveltségük külső politura, belsejük azonban üres.

Még egy becsületes személyiségről kell megemlékeznünk Shylock környezetéből: *Lancelot*, a bolond és Shylock inasa. Folyton panaszodik, hogy rossz bánásmódban részesül, hogy nincs elég tápláléka, — pedig mindig jó kedve van, s mikor az apja találkozik vele azt hiszi, hogy nemes ember. S mikor a fölött tanácskozik nyílt jelenetben, hogy maradjon-e Shylocknál, vagy menjen-e el, akkor azt mondja, hogy a lelkiismeret a maradást javasolja neki, de az ellensége rábeszéli, hogy menjen. Mindezekon kívül avval is bemutatja rendkívüli hűségét, hogy ő a közbenjáró *Lorenzo* és *Jessika* közt s evvel is megcsalja a gazdáját.

Megismerkedtünk most általános vonásokban a szereplő személyekkel. ismerjük Shylock környezetét, s ha végig néztünk ezen, joggal kérdjük: miért legyen Shylock jobb a többinél? E jellem megítélésében mind a játszó színészek, mind pedig azok, kik bíralták, tévedtek, az egyetlen Iheringet, a nagy német jogtudóst kivéve, ki a jog szempontjából ítélte meg a hallhatatlan költő ez alakját.

Shylock igen gonosz jellem, sőt undorító volna a maga komorságában, hogyha maga a költő itt-ott egyegy vonással a sötét képbe egy kis világosságot nem vevyitene.

Mikor Shakespeare Hamletjéről vagy Learjéről szólunk, mindenki bámulattal említi, hogy e költő az *örülés* physiologiai és psychologiai mozzanatait oly egymásutánban volt képes feltüntetni, hogy a legkitűnőbb elme-gyógyász sem találhat kifogást benne. Ezt kevésbé akarjuk belátni Shylocknál, kit mélyebb és behatóbb léaktani vizsgálatra sem méltatnak, oly vizsgálatra, mely kerának és környezetének viszonyait is mérlegbe vetné.

(Folytatása következik.)

ESZTERKA.

Szomorujáték négy fölvonásban.

— Irta : Philippson Lajos. —

— Fordította : Haber Samu. —

(Tizenharmadik folytatás.)

Ben József:

Eszterka, hát ilyenek ismersz?
Ahány napos vagyok, megannyi már
Az áldozat, mit életemben hoztam.
Rá büszke is vagyok, de áldozat
Nem kell cserébe érte, nem, soha!
De most, mikor válok tulajdonomtól,
Még azt se tudjam, merre hagytam el?
Eszterka, *húgom*, őszintén, no mond,
Imádod a *királyt*? *Kázmért* szeretnéd?
A könnyen ejthető szívet vizsgáltad:
Nem urí fény csupán, mi elvakít?

Eszterka:

Ben József —

Ben József:

Állva itt, — no lásd — a válasz
Komoly szakában, gondolom, talán
Előbb megejtenők a számadásunk:
Tárd föl szíved, legyen szíved, szavad nyílt.

Eszterka:

Igen, világosság legyen közöttünk —
Király uram szeret. — Ha láttad volna,
Miként vetette rám szemét, amelyből
A tiszta élet tűzfolyamja árad,
Miként kereste legbensőbb szavát,
Szelid hevével hogy szívem megejtse,
Hogyan sohajtozott izzó ajakkal
S ha tenmagad hallottad vón' a vallomást!
Hogy én tudom-e vajjon őt szeretni?
Ha az *szerelmem*, mit, ha jönni hallom,
Szívem örömben elkövet helyén,
Ha fájdalom, mit érezek, szerelmem,
Midőn megyen s magamra hágy királyom,
Ha boldog elragadtatás szerelmem,
Mi elfog, hogy ha szóra nyílt az ajka:
Ha az a reszketés, kezem ha fogja,
S ha éber álmodásom az, amely
Szünetlenül gyönyörbe ringat:
Ugy én imádom őt — bár fájjon is nekem!

Ben József (magában):

Bucsuzz tehát, örömjé életemnek.
Feküdj belé a kész sirodba már.

Eszterka (megragadja Ben József karját):

Fivérem, óvj, segíts és támogass!
Szerelmem ellenére, mely valóm
Betölti, ó, gyakorta visszavágyom
A régi béke boldog napjait,
Midőn apámmal és együtt veled
Nyugodtan éltem én az életet.
E láza fölkapart szívemnek, óh,
Nem boldogít — telnagy a rés közöttünk,
Zsidó leány én — ő pedig király!
S ha néha látlak ott a messzeségben
Amint kezéd kinyújtod üdvödért,

Hogy vágyakozva visszahozzad azt, —
Magam segítenék — de nem tudok!

Ben József:

Nyugodj, húgom, remegni kár miattam,
Lecsendesül, bár háborog a szív,
Ahány hajó, megannyi révbe jut,
S a rév lehet akár tengerfenék.
A baj mi vajjon? Oh, be rég tudom!
Lemondás: jelszavunk nekünk zsidóknak,
A lelkeinknek utra ez való,
A földi pálya végén, kezdetén
S amit sűrűn az ember olvas és lát
S minek fogalma otthonos szívében:
Halálra attól mint ijedne meg?
Eszterka nem a cél, hogy cifra szóval
Födassam áldozásom, szenvedésem.
Letenni rólad: ez kívánatom.
Tuladni, mit nehéz vala szereznem,
Az ősjogot, az uj előtt s adott
Szavad, mi kötve tart az én javamra,
Fölöldozom — Nem ingyen ám, ne hidd,
Nem is gyönyör csalóka képiért,
Mi szétfoszol a gyenge szélben is.
Ben Józsefet feledtem én egészen,
Lehámozám valóját enmagamról,
S csak a *zsidó* maradt előtted itt.

Eszterka:

Mi tetszik?

Ben József:

Az, Eszterka, hogy szabad vagy:

Ha esküszöl egyetlen istenünkre,
Ha esküszöl apádnak életére,
Mikép kezéd nem engeded előbb
Kázmérnak és előbb menyegződ nem lesz,
Mig a keresztlény pappal egy időn
Zsidó pap is nem áldja szent frigyed.

Eszterka:

Megesküszöm tehát egy istenünkre
S egész valóm rá mondja az ament.

Ben József

Elég. Reménykedem, Eszterka. benned,
Zsidó leány nem egyszer szállt a trónra,
Hogy Izraelt fölfogja estiben.
Oh, csak ne hagyjon el soha emléke
Annak: mi volt sorod, mi szenvedés
Folyott előtted és amit neked
Enyhíteni hivatás kínálkozott —
De ám lehet csalóka is reményem,
S a tervezés elillanó aranyfüst —
Bolond különben is, ki *nőre* épít,
Ha *népe* sorsa van koczkára téve,
Meg ezt ne is fogadd, csak azt fogadd,
Hogy *tiszta* lesz kötésed a királyllyal,
Szent és örök neked, s ilyen neki.
Az elkövetkezőkbe mélyre látok,
S ezer fonál ereszkedik előttem.

(Folytatása következik.)

